

Волинський державний університет імені Лесі Українки
Філологічний факультет
Кафедра української мови

«

І.А. Пасічник

**СУЧАСНА УКРАЇНСЬКА ЛІТЕРАТУРНА МОВА:
Вступ. Фонетика. Фонологія. Орфоепія. Графіка. Орфографія.**

*Робоча навчальна програма для студентів спеціальності
«Українська мова і література»*

Луцьк – 2005

УДК 811. 161.2 342
ББК 81.411.1–1
П 19

Рекомендовано до друку вченою радою Волинського державного університету ім. Лесі Українки (протокол №12 від 17.06.2005 р.)

Сучасна українська літературна мова: Вступ. Фонетика. Фонологія. Орфоепія. Графіка. Орфографія: Робоча навч. прогр. для студ. спец. «Українська мова і література».– ВДУ ім. Лесі Українки, 2005. – 122 с.

Укладач: І.А. Пасічник, кандидат філологічних наук, доцент кафедри української мови, видавничої справи та редагування.

Рецензенти: А.С. Яремко, кандидат філологічних наук, доцент кафедри журналістики Луцького гуманітарного університету;
Ю.В. Громик, кандидат філологічних наук, доцент кафедри історії та культури української мови Волинського державного університету ім. Лесі Українки.

СТРУКТУРА ПРОГРАМИ НАВЧАЛЬНОГО КУРСУ

СУЧАСНА УКРАЇНСЬКА ЛІТЕРАТУРНА МОВА: ВСТУП. ФОНЕТИКА. ОРФОЕПІЯ. ГРАФІКА. ОРФОГРАФІЯ.

1. ОПИС НАВЧАЛЬНОГО КУРСУ

Напря́м, спеці́альність, освітньо-кваліфікаційний рівень	Характеристика навчального курсу
<p>Напря́м: <i>філологія</i></p> <p>Спеці́альність: <i>6.030500</i> <i>«Українська мова та література»</i></p> <p>Освітньо-кваліфікаційний рівень: <i>бакалавр</i></p>	<p>Кількість кредитів ECTS – 3,5 Загальна кількість годин: 126 Тип курсу: <i>обов'язкова</i> Рік підготовки: <i>1</i> Семестр: <i>1</i> Лекції : <i>40 годин</i> Практичні: <i>18 годин</i> Лабораторні: <i>4 години</i> Самостійна робота: <i>32 години</i> Індивідуальна робота: <i>32 години</i> Модулів: <i>3</i> Кількість змістових модулів: <i>3</i> Вид контролю: <i>залік</i></p>

2. ПОЯСНЮВАЛЬНА ЗАПИСКА

Робоча програма з курсу „Сучасна українська літературна мова” (розділи: Вступ. Фонетика. Фонологія. Орфоепія. Графіка. Орфографія.) складена відповідно до програми з сучасної української літературної мови для студентів спеціальності „Українська мова і література” для філологічних факультетів університетів, затвердженої Міністерством освіти України, зі змінами, схваленими кафедрою української мови ВДУ.

Теоретичний курс „Сучасна українська літературна мова” (розділи: Вступ. Фонетика. Фонологія. Орфоепія. Графіка. Орфографія.) посідає провідне місце серед навчальних дисциплін, які забезпечують вищу лінгвістичну освіту в галузі українського мовознавства в університеті. Його специфіка визначається тим, що фонетичний рівень є початковим етапом вивчення мовної структури, тому ґрунтовне засвоєння матеріалу фонетичного та фонологічного лінгвальних ярусів є необхідним для подальшого сприйняття та розуміння інших розділів курсу „Сучасна українська літературна мова”. Фонетика пояснює факти літературної мови, зводить їх у єдину систему, встановлює норми літературної та нелітературної вимови. Одним із важливих принципів, на яких ґрунтується українська орфоепія, є відповідність вимовних норм фонологічній системі української мови. Роль звукової сторони мови необхідно враховувати також при вивченні писемної форми мови. Співвідношення графіки та фонетики безпосереднє, оскільки всі літери українського алфавіту служать для позначення на письмі певних звуків. Не заперечним є зв'язок фонетики з лексикою. Звукова форма є засобом вираження значення слова. Тісним є зв'язок фонетики з граматиною, зокрема з морфологією. Про це засвідчує розділ „Морфофонетика”, у якому вивчається морфологічне використання фонологічних засобів. Тому повністю дослідити морфологічну структуру того чи того слова можна тільки з урахуванням його звукових змін. Фонетичні явища посідають значне місце і в синтаксисі. Однією з основних ознак речення є його ритмомелодична завершеність. Речення за метою висловлювання (розповідні, питальні, спонукальні) розрізняються виключно за допомогою ритму, мелодики, пауз, які за своєю природою є фонетичними явищами.

Мета курсу „Сучасна українська літературна мова. Фонетика” – висвітлити основні теоретичні положення фонетики, фонології, орфоепії, графіки, орфографії, які ґрунтуються на здобутках вітчизняної та зарубіжної лінгвістичної науки, здійснити всебічний аналіз звукових одиниць мови, забезпечити фахову підготовку з сучасної української літературної мови.

Завдання курсу полягає в тому, щоб системно засвоїти матеріал фонетичного та фонологічного мовних рівнів, знання яких є необхідними для подальшого вивчення інших розділів курсу „Сучасна українська літературна мова”, сформувати в майбутніх філологів творчий підхід до аналізу фонетичних, фонологічних, графічних, орфографічних одиниць, виробити науковий лінгвістичний світогляд та навички вести самостійну дослідницьку роботу, практично оволодіти фонетичними, фонологічними, орфоепічними, графічними, орфографічними нормами

сучасної української літературної мови. Ґрунтовне теоретичне та практичне вивчення звукової системи рідної мови допоможе усвідомити ряд фонетичних явищ, закріпить міцні навички культури усного та писемного мовлення, що сприятиме точнішій передачі думки, кращому взаєморозумінню. До важливих аспектів викладання курсу “Сучасна українська літературна мова” належить постійна увага до питань, пов’язаних з висвітленням відповідних мовних явищ у лінгвістичній літературі, орієнтація студентів на професійне застосування знань.

Програма з сучасної української літературної мови ґрунтується на принципах академічної фонетики. Вона також передбачає висвітлення тих основних теоретичних ідей, які найповніше відображають сучасний стан лінгвістичної науки. У систему підготовки студентів входять лекції з сучасної української літературної мови, практичні та лабораторні заняття, передбачається також самостійне опрацювання деяких тем, а також індивідуальна робота студентів.

Вивчаючи курс “Сучасна українська літературна мова”, **студент повинен знати:**

- визначення опорних понять курсу;
- особливості фонетичної системи сучасної української мови;
- специфіку фонологічної системи української мови;
- зміни звукового складу слів у потоці мовлення;
- фонологічну інтерпретацію звукових змін;
- специфіку української графіки;
- правила орфоепії;
- основні правила української орфографії.

Студент повинен уміти:

- характеризувати опорні поняття курсу;
- класифікувати мовні звуки з урахуванням різних ознак;
- вимовляти звуки і звукосполучення, наголошувати слова відповідно до норм сучасної української літературної мови.
- здійснювати повний фонетичний розбір слів.
- записувати тексти деталізованою та спрощеною фонетичною транскрипцією;
- записувати тексти фонологічною транскрипцією, дотримуючись принципів Московської та Ленінградської фонологічної шкіл;
- пояснювати орфограми;

З метою здійснення поточного контролю й перевірки знань студенти складають модулі. Формою підсумкового контролю є залік. Видом контролю знань протягом семестру є запровадження модульно-рейтингової системи знань. Відповідно оцінка навчальної роботи студента за семестр складається з оцінки роботи студента під час аудиторних занять, самостійної та індивідуальної роботи та оцінки з підсумкової контрольної роботи.

3. СТРУКТУРА ЗАЛІКОВОГО КРЕДИТУ КУРСУ

№ з/п	Тема	Кількість годин, відведених на:				
		Лекції	Практ. зан.	Лабор. зан.	Самост. роб.	Індивід. роб.
Змістовий модуль I.						
1.	Сучасна українська літературна мова як наукова і як навчальна дисципліна	2	–	–	–	–
2.	Українська мова – національна мова українського народу	2	–	–	–	2
3.	Українська літературна мова – унормована та опрацьована форма загальнонародної мови	–	–	–	3	3
4.	Походження і розвиток української мови. Місце української мови серед інших слов'янських	2	–	–	3	3
5.	Функціональні стилі сучасної української літературної мови	–	–	–	5	5
6.	Фонетика – наука про звукову будову мови	2	–	–	2	2
7.	Загальна характеристика та класифікація звуків мови. Артикуляційно-акустична класифікація голосних.	4	2	–	–	–
8.	Артикуляційно-акустичні характеристики приголосних	2	2	–	–	–
9.	Взаємодія звуків у потоці мовлення. Фонетична транскрипція, її типи	4	2	2	–	–
Змістовий модуль II.						
	Функціональний аспект у вивченні звукових одиниць	2	2	–	–	–
	Система фонем сучасної української літературної мови Фонематична транскрипція	4	2	2	–	–
	Фонологічна інтерпретація звукових змін.	6	4	–	4	4
Змістовий модуль III.						
	Склад і складоподіл в українській мові	2	–	–	3	3
	Наголос та його роль у сучасній українській літературній мові	2	–	–	3	3
	Українська орфоепія	2	–	–	3	3
	Графіка сучасної української літературної мови	2	2	–	3	3
	Орфографія сучасної української літературної мови	2	2	–	5	5
	Інтонаційні засоби виразності	–	–	–	4	4

Фонетична стилістика	–	–	–	3	3
----------------------	---	---	---	---	---

4. ТЕМАТИЧНИЙ ПЛАН ЗМІСТОВИХ МОДУЛІВ

ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ I

ТЕМА 1. Сучасна українська літературна мова як предмет наукового вивчення і як навчальна дисципліна. Зміст, обсяг, завдання і значення курсу. Зв'язок курсу з іншими лінгвістичними дисциплінами. Основні розділи курсу “Сучасна українська літературна мова”.

ТЕМА 2. Українська мова – національна мова українського народу. Літературна мова як вища форма загальнонародної мови. Розмежування понять “українська літературна мова” і “національна мова”. Статус української мови як державної. Основні етапи розвитку літературної мови. Найістотніші ознаки мови та форми її існування. Норми української літературної мови.

ТЕМА 3. Українська літературна мова – унормована та опрацьована форма загальнонародної мови. Варіанти літературних мов. Діалектна основа сучасної української літературної мови. Основні ознаки літературної мови. Кодифікована та розмовна форми літературної мови. Мовна норма. Види норм. Територіальні та соціальні діалекти.

ТЕМА 4. Походження і розвиток української мови. Розмежування понять “історія української літературної мови” та “історія української мови”. Погляди вчених на походження і розвиток української мови. Основні етапи розвитку української мови. Місце української мови серед інших слов'янських мов.

ТЕМА 5. Функціональні стилі сучасної української літературної мови. Сильова диференціація лексики української літературної мови. Поняття про функціональний стиль. Призначення та диференційні риси мовних стилів. Офіційно-діловий стиль, його різновиди. Науковий стиль, його різновиди. Особливості стилю художньої літератури. Основні різновиди публіцистичного стилю. Розмовно-побутовий стиль. Стиль конфесійної літератури.

ТЕМА 6. Фонетика як наука про звукову будову мови. Звукові одиниці сучасної української літературної мови, їх класифікація. Аспекти вивчення звуків сучасної української літературної мови. Фонетика і фонологія – два розділи однієї лінгвістичної дисципліни. Акустичні та соматичні методи дослідження. Теоретичне і практичне значення фонетики. Місце фонетики серед інших лінгвістичних одиниць.

ТЕМА 7. Загальна характеристика та класифікація звуків мови. Голосні звуки. Артикуляційні та акустичні особливості звуків. Будова мовного апарата. Активні та пасивні мовні органи. Фази артикуляції окремого звука: екскурсія – витримка – рекурсія. Коартикуляція. Диференціація звуків на голосні та приголосні, їх визначальні риси. Артикуляційно-акустична класифікація голосних звуків. Питання про артикуляцію голосного Й. Зміни голосних звуків у потоці мовлення.

ТЕМА 8. Артикуляційно-акустичні характеристики приголосних звуків. Артикуляційно-акустичні особливості приголосних: класифікація приголосних за місцем творення; характеристика приголосних за способом творення; характеристика приголосних за звучністю; класифікація приголосних за акустичним враженням. Палаталізація приголосних: класифікація приголосних за ступенем вияву м'якості; позиції пом'якшення приголосних.

ТЕМА 9. Взаємодія звуків у потоці мовлення. Асиміляція приголосних, її різновиди. Дисиміляція приголосних, її різновиди. Проблема подовження і подвоєння приголосних звуків у лінгвістичній літературі. Спрощення в групах приголосних. Інші звукові зміни. Фонетична транскрипція, її типи.

ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ II

ТЕМА 1. Функціональний аспект у вивченні звукових одиниць. Поняття фонем. Диференційні та недиференційні ознаки фонем. Фонема й алофони. Слабка і сильна позиції фонем. Щербівська та московська фонологічні школи. Фонологічна інтерпретація звукових змін різними мовознавчими школами. Висвітлення поняття фонем у працях українських лінгвістів.

ТЕМА 2. Система фонем сучасної української літературної мови. Поняття системи у фонології. Склад фонем сучасної української літературної мови. Розвиток поглядів на систему голосних і приголосних фонем сучасної української літературної мови. Склад українських голосних фонем. Головні вияви і варіанти голосних фонем. Класифікація приголосних фонем. Аналіз приголосних фонем у головних виявах. Фонематична транскрипція.

ТЕМА 3. Фонологічна інтерпретація звукових змін. Модифікації фонем і чергування як види звукових змін, їх особливості. Модифікації голосних фонем. Модифікації приголосних фонем. Фонетичні та історичні чергування. Зв'язок фонем та морфем. Поняття морфем. Питання про морфонологію як учення про морфологічне використання фонологічних засобів. Характеристика фонетичних чергувань приголосних: чергування приголосних за дзвінкістю – глухістю; чергування приголосних за місцем і способом творення; чергування приголосних за твердістю – м'якістю; чергування приголосних з фонемним нулем; позиційні чергування голосних | у |, | і | з приголосними | в |, | й |. Найдавніші чергування голосних. Чергування голосних пізнішого періоду. Чергування | О |, | Е | з | І |: історична довідка про виникнення цього чергування; чергування | О |, | Е | з | І | при словозміні; чергування | О |, | Е | з | І | при словотворенні; відхилення в чергуванні цих фонем. Чергування | О |, | Е | з нульовою фонемою. Чергування | О | з | Е | після шиплячих та j: історична довідка; закономірність цього чергування в сучасній українській мові; випадки порушення правил вживання О, Е після шиплячих та j. Чергування |И| з | О | у фонемосполученнях | РИ |, | ЛИ |, | РО |, |ЛО|. Історичні чергування приголосних. Чергування | Г |, | К |, | Х | - | Ж |, | Ч |, | Ш | - | З |, | Ц |, | С | як наслідок першої, другої та третьої перехідних палаталізацій. Чергування | Д | - | ДЖ |, | Т | - | Ч |, | З | - | Ж |, | С | - | Ш |, | ЗД | - | ЖДЖ | тощо в дієслівних формах. Чергування губних у сполученнях *губний + Л* та *губний + j*. Зміна приголосних при творенні слів за допомогою суфіксів – *ськ(ий)*, - *ств(о)*, - *ин(а)*.

ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ III

ТЕМА 1. Склад і складоподіл в українській мові. Основні фонетичні одиниці мовлення. Поняття про склад. Теорії складоподілу. Характеристика складу як явища фонетичного. Склад як явище фонологічне. Типи складів. Основні закономірності складоподілу в сучасній українській мові. Морфемне членування слова та складоподіл. Орфографічний складоподіл.

ТЕМА 2. Наголос та його роль у сучасній українській літературній мові. З історії української акцентології. Аспекти дослідження наголосу. Типи наголосу залежно від засобів виділення одиниць звучання. Головний та побічний наголос. Дублетні наголоси. Функціональні особливості наголосу. Наголошування іменників. Наголошування прикметників і займенників. Наголошування числівників. Наголошування дієслів. Наголошування прислівників. Наголошування службових частин мови. Особливості наголошування складних слів.

ТЕМА 3. Українська орфоепія. Поняття орфоепії. Орфоепічні норми та їх суспільне значення. Орфоепічні норми в системі сучасного українського вокалізму. Орфоепічні норми в системі сучасного українського консонантизму. Вимова слів іншомовного походження. Типи вимовних помилок, причини їх виникнення. Орфоепічні словники.

ТЕМА 4. Графіка сучасної української літературної мови. Поняття графеми. Український алфавіт, його друкована та писана форми. Інші знаки, що використовуються в українському алфавіті. Співвідношення між літерами українського алфавіту і фонемами української літературної мови: букви на позначення голосних фонем; букви на позначення приголосних фонем. Звукове значення

літер Я, Ю, Є, Ї, Щ. Способи позначення фонемі Й. Позначення м'якості приголосних на письмі. Вживання м'якого знака. Вживання апострофа.

ТЕМА 5. Орфографія сучасної української літературної мови. Зв'язок орфографії з графікою й орфоепією. Принципи української орфографії. Поняття орфограми, різновиди орфограм. Короткі відомості з історії української орфографії. Сучасний український правопис. Правопис складних слів. Правила вживання великої літери. Правопис прізвищ і географічних назв. Правопис слів іншомовного походження. Орфографічні словники. "Проект" нового українського правопису.

ТЕМА 6. Інтонація як фонетичний засіб вираження змістових та емоційних особливостей висловлення. Інтонація і комунікативна спрямованість висловлення. Компоненти інтонації. Типи інтонаційних конструкцій в українській мові. Фонологія фрази.

ТЕМА 7. Фонетична стилістика. Книжний і розмовний стилі вимови. Проблеми фоностилістики. Евфонічність і засоби евфонізації української мови. Фонетичні засоби стилістики.

5. ТЕМИ ПРАКТИЧНИХ ЗАНЯТЬ

ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ І

Тема 1

Загальна характеристика та класифікація звуків мови. Артикуляційно-акустична класифікація голосних звуків (2 год).

План

1. Артикуляційні та акустичні особливості звуків.
2. Будова мовного апарата. Активні та пасивні мовні органи.
3. Фази артикуляції окремого звука: екскурсія – витримка – рекурсія. Коартикуляція.
4. Диференціація звуків на голосні та приголосні, їх визначальні риси.
5. Артикуляційно-акустична класифікація голосних звуків:
 - а) за участю губ;
 - б) за ступенем підняття спинки язика;
 - в) за місцем артикуляції.
6. Питання про артикуляцію голосного И.
7. Зміни голосних звуків у потоці мовлення.

Література

1. Волох О.Т. Сучасна українська літературна мова. – К.: Вища шк., 1986. – С.31-36.
2. Залеснічко В.Н. Фонетичний аналіз слів // Укр.. мова і літ. в шк. – 1975. – № 4. – С. 67-69.
3. Карпенко Ю.О. Фонетика і фонологія сучасної української літературної мови. – Одеса: Чорномор'я, 1996. – С.13-28.
4. Коструба П. Фонетика сучасної української літературної мови. – Ч.1. – Львів, 1963. – С.5-20.
5. Сучасна українська літературна мова / За заг. ред. І.К.Білодіда. – К.: Вища шк., 1969. – С.43-130.
6. Сучасна українська літературна мова / За ред. А.П.Грищенка. – К.: Вища шк., 1997. – С.13-17, 30-34
7. Сучасна українська літературна мова / За ред. М.Я.Плющ. - -: Вища шк., 1994. – С.22-28.
8. Тоцька Н.І. Сучасна українська літературна мова. – К.: Вища шк., 1981. – С.13-20, 43-60.

Ключові поняття: артикуляція, екскурсія, витримка, рекурсія, коортикуляція, голосні / приголосні звуки, лабіалізовані / нелабіалізовані звуки, вокалізм, консонантизм.

Питання для самоперевірки

1. Які артикуляційно-акустичні особливості голосних і приголосних звуків?
2. Назвіть складники мовного апарату.
3. Які мовні органи є активними, а які – пасивними? Чому?
4. На які групи класифікують голосні за участю губ?
5. Як розподіляють голосні за ступенем підняття спинки язика та за місцем артикуляції?
6. З'ясуйте особливості артикуляції голосного **И**.

Законспектувати

Залеснічко В.Н. Фонетичний аналіз слів // Укр. мова і літ. в шк. – 1975. – № 4. – С. 67-69.

Завдання

1. Тоцька Н.І. Сучасна українська літературна мова: Завдання і вправи. – К.: Вища шк., 1995. – Вправа 2, 5, 6, 63-66 (письмово), 67-71 (усно).
2. За Словником лінгвістичних термінів поясніть значення ключових понять (письмово).
3. Запишіть текст фонетичною транскрипцією. Охарактеризуйте голосні за такою схемою: 1) за участю губ: лабіалізований чи нелабіалізований; 2) за ступенем підняття спинки язика: високе, високо-середнє, середнє чи низьке; 3) за місцем артикуляції: передній, середній чи задній ряд:

Як багато хочеться мені сказати про любов до ріки моєї рідної, ясної... Річка моя, життя моє, де ж я так і чому забарився, чого так пізно прийшов до твого берега, теплого і чистого? На твої ясні води, на урочисті зорі, що дивляться в тебе з неба? Люблю я воду твою ласкаву, животворящу... (О.Довженко)

Тема 2

Артикуляційно-акустичні характеристики приголосних звуків (2 год).

План

1. Артикуляційно-акустичні особливості приголосних:
 - а) класифікація приголосних за місцем творення;
 - б) характеристика приголосних за способом творення;
 - в) характеристика приголосних за звучністю;
 - г) класифікація приголосних за акустичним враженням.
2. Палаталізація приголосних:
 - а) класифікація приголосних за ступенем вияву м'якості;
 - б) позиції пом'якшення приголосних.
3. Методи експериментально-фонетичних досліджень.

Література

1. Волох О.Т. Сучасна українська літературна мова. – К.: Вища шк., 1986. – С.31-36.
2. Залеський А.М. Причини ствердіння шиплячих в українській мові // Мовознавство. – 1982. – № 5. – С.48-58.

3. Залеський А.М. Реконструкція послідовності етапів ствердіння шиплячих в українській мові // Українське мовознавство: Республік. міжвід. наук. зб. – К., 1985. – Вип.13. – С. 10-17.
4. Коструба П. Фонетика сучасної української літературної мови. – Ч.1. – Львів, 1963. – С.5-20.
5. Сучасна українська літературна мова / За заг. ред. І.К.Білодіда. – К.: Вища шк., 1969. – С.130-186.
6. Сучасна українська літературна мова / За ред. А.П.Грищенка. – К.: Вища шк., 1997. – С.39-50, 30-34.
7. Сучасна українська літературна мова / За ред. М.Я.Плющ. - -: Вища шк., 1994. – С.28-33.
8. Тоцька Н.І. Сучасна українська літературна мова. – К.: Вища шк., 1981. – С.38-43, 68-95.

Ключові поняття: приголосні звуки, губні, язикові, глоткові, зімкнені, щілинні, дрижачі, сонорні, шумні, дзвінкі, глухі, шиплячі, свистячі, м'які (палатальні), пом'якшені (палаталізовані), напівм'які (напівпалаталізовані) звуки.

Питання для самоперевірки

1. За якими ознаками диференціюються приголосні в українській мові?
2. Вкажіть на особливості класифікації приголосних за способом творення.
3. На які групи розподіляють приголосні за місцем творення?
4. Охарактеризуйте приголосні за звучністю.
5. Охарактеризуйте приголосні за акустичним враженням.
6. В чому полягають особливості диференціації приголосних за ступенем вияву м'якості?
7. В яких позиціях пом'якшуються приголосні в сучасній українській літературній мові?
8. Назвіть і охарактеризуйте методи експериментально-фонетичних досліджень.

Законспектувати

1. Залеський А.М. Причини ствердіння шиплячих в українській мові // Мовознавство. – 1982. – № 5. – С.48-58.
2. Залеський А.М. Реконструкція послідовності етапів ствердіння шиплячих в українській мові // Українське мовознавство: Республік. міжвід. наук. зб. – К., 1985. – Вип.13. – С. 10-17.

Завдання

1. Тоцька Н.І. Сучасна українська літературна мова: Завдання і вправи. – К.: Вища шк., 1995. – Вправа 75, 76, 87, 94, 110, 120 (письмово).
2. За Словником лінгвістичних термінів поясніть значення ключових понять (письмово).
3. Запишіть текст фонетичною транскрипцією. Охарактеризуйте приголосні за такою схемою: 1) за участю голосу і шуму: шумний чи сонорний; шумний: дзвінкий чи глухий; 2) за місцем артикуляції: губний, язиковий чи глотковий; губний: губно-губний чи губно-зубний; язиковий: передньо-, середньо-, задньоязиковий; 3) за способом артикуляції: зімкнені, щілинні чи дрижачі; зімкнений: проривний чи африката, чистий чи носовий; африката: однофокусна чи двофокусна; щілинний: серединний чи боковий; 4) за акустичним враженням: шиплячі чи свистячі; 5) за твердістю і м'якістю: тверді, м'які (палатальні), пом'якшені (палаталізовані), напівпом'якшені (напівм'які, напівпалаталізовані):

За допомогою слова ми проникаємо в думи і почуття, які хвилювали людей за тисячоліття до нас. Також ми можемо звернутися до далеких нащадків і передати їм у слові найсокровенніше. Слово – найвірніший посланець з минулого в сьогодні і з сьогодні в майбутнє. Завдяки його могутності не замулюється людський досвід. Це схованка мудрості і невмирущості народу (І.Вихованець).

Тема 3

Взаємодія звуків у потоці мовлення (2 год).

План

1. Асимілятивні процеси в сучасній українській мові:
 - а) поняття про асиміляцію та її види;
 - б) асиміляція приголосних за місцем і способом творення;
 - в) уподібнення приголосних за дзвінкістю і глухістю;
 - г) асиміляція приголосних за м'якістю.
2. Дисимілятивні процеси приголосних у сучасній українській мові:
 - а) поняття про дисиміляцію, її види;
 - б) характеристика різних видів дисиміляції.
3. Проблема подовження і подвоєння приголосних звуків.
4. Спрощення в групах приголосних.
5. Інші звукові зміни.
6. Фонетична транскрипція, її типи.

Література

1. Брахнов В.М. Явища асиміляції в консонантизмі української мови. – К.: Наук. думка, 1970. – 102 с.
2. Волох О.Т. Сучасна українська літературна мова. – К.: Вища шк., 1986. – С.67-77.
3. Ганич В.О., Олійник І.С. Словник лінгвістичних термінів. – К.: Вища шк., 1985.
4. Залеський А.М. Подовжені приголосні у фонологічній і морфологічній системах української мови // Мовознавство. – 1980. – № 6. – С.56-65.
5. Єрмоленко С.Я., Бибик С.П., Тодор О.Г. Українська мова. Короткий тлумачний словник лінгвістичних термінів / За ред. С.Я.Єрмоленко. – К.: Либідь, 2001.
6. Коструба П. Фонетика сучасної української літературної мови: Ч.1. – Львів, 1963. – С.90-96.
7. Сучасна українська літературна мова: Вступ. Фонетика / За ред. І.К.Білодіда. – К.: Рад. шк., 1969. – С.43-49.
8. Сучасна українська літературна мова / За ред. А.П.Грищенка. – К.: Вища шк., 1997. – С. 24- 27
9. Сучасна українська літературна мова / За ред. М.Я.Плющ. – К.: Вища шк., 1994. – С.34-43
10. Український правопис / НАН України, Ін-т мовознавства ім. Потебні; Інститут української мови. – К.: Наук. думка, 2000. – С.21-23, 98-99.

Ключові поняття: асиміляція, дисиміляція, подовження, подвоєння, спрощення, гаплогія, метатеза, епентеза, протеза, дієреза, фонетична транскрипція.

Питання для самоперевірки

1. Що таке асиміляція? Які є види асиміляції?

2. За якими критеріями розподіляється уподібнення в сучасній українській мові?
3. Охарактеризуйте дисимілятивні процеси в українській мові.
4. З'ясуйте особливості подовження та подвоєння приголосних звуків.
5. Що являє собою спрощення в групах приголосних?
6. Які ще фонетичні зміни приголосних Вам відомі?
7. Вкажіть на особливості фонетичної транскрипції, охарактеризуйте її типи.

Законспектувати

Залеський А.М. Подовжені приголосні у фонологічній і морфологічній системах української мови // Мовознавство. – 1980. – № 6. – С.56-65.

Завдання

1. Тоцька Н.І. Сучасна українська літературна мова: Завдання і вправи. – К.: Вища шк., 1995. – Вправа 44 (1), 155, 162, 164 (письмово).
2. За Словником лінгвістичних термінів поясніть значення ключових понять (письмово).
3. Запишіть текст спрощеною та деталізованою фонетичною транскрипцією. Поясніть фонетичні зміни, які відбуваються при взаємодії звуків у потоці мовлення:

Орел пливе у чистому небі ... Глибокий спокій стоїть у степу... Тчуться і тчуться журавлині думи ... Де Кринички, де мати, а де вони? Розметало їх, мов бурєю, по світу... Батька закатували, від матері їх відділили, нема їм притулку в житті. Вдалися обоє і розторопні, і до роботи щирі, а яка їм шана за це? Торби на плечі і йдуть світ за очі, бо тісними вже стали для вас Кринички ... (О.Гончар).

ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ II

Тема 1

Функціональний аспект у вивченні звукових одиниць (2 год).

План

1. Поняття фонем.
2. Диференційні та недиференційні ознаки фонем.
3. Фонема й алофони. Слабка і сильна позиції фонем.
4. Фонологічні школи, концепції. Щербівська та московська фонологічні школи.
5. Фонологічна інтерпретація звукових змін різними школами.
6. Різні тлумачення поняття фонем у працях українських лінгвістів.

Література

1. Волох О.Т. Сучасна українська літературна мова. – К.: Вища шк., 1986. – С.36-48.
2. Дорошенко С.І. Звуки чи фонемі вивчають учні? // Мовознавство. – 1990. – № 2. – С. 46-49.
3. Коструба П. Фонетика сучасної української літературної мови. – Ч.1. – Львів, 1963. – С.20-30.
4. Сучасна українська літературна мова / За заг. ред. І.К.Білодіда. – К.: Вища шк., 1969. – С.218-224.
5. Сучасна українська літературна мова / За ред. А.П.Грищенка. – К.: Вища шк., 1997. – С.17-30.
6. Сучасна українська літературна мова / За ред. М.Я.Плющ. - -: Вища шк., 1994. – С.44-62.
7. Тоцька Н.І. Сучасна українська літературна мова. – К.: Вища шк., 1981. – С.20-34.

Ключові поняття: фонологія, фонема, алофон, дистрибуція, конститутивна функція фонему, дистинктивна функція фонему, ідентифікаційна функція фонему, диференційна/ недиференційна ознака фонему.

Питання для самоперевірки

1. Охарактеризуйте поняття фонема, звук.
2. Які ознаки фонему є диференційними, а які – недиференційними?
3. Які функції виконують фонему у системі мови?
4. Що таке дистрибуція фонему?
5. Дайте визначення поняття фонему й алофон. Наведіть приклади тих і тих.
6. У чому полягає принципова відмінність розуміння фонему представниками Ленінградської і Московської фонологічних шкіл.
7. Назвіть українських учених, які займалися дослідженням складу фонему української мови.

Законспектувати

Дорошенко С.І. Звуки чи фонему вивчають учні? // Мовознавство. – 1990. – № 2. – С. 46-49.

Завдання

1. Тоцька Н.І. Сучасна українська літературна мова: Завдання і вправи. – К.: Вища шк., 1995. – Вправа 14, 16, 17, 28, 29, 31 (письмово).
2. За Словником лінгвістичних термінів витлумачте значення ключових понять до теми (письмово).
3. Запишіть поданий текст фонематичною транскрипцією спочатку на основі принципів Ленінградської фонологічної школи, а потім – Московської.

З раннього дитинства і до глибокої старості людина невіддільно пов'язана з мовою. Це єдине знаряддя, що вивисує людину над світом, робить її нездоланною в пошуках істини. Розпочинається прилучення дитини до краси рідної мови з милих бабусиних казок і материнської колискової пісні. Кожен день дає нам урок пізнання. І завжди і скрізь наш учитель – мова (І.Вихованець).

Тема 2

Система фонему сучасної української літературної мови (2 год).

План

1. Поняття системи у фонології.
2. Принципи класифікації фонему. Встановлення фонематичності звуків.
3. Розвиток поглядів на систему голосних фонему сучасної української літературної мови.
4. Склад українських голосних фонему. Головні вияви і варіанти голосних фонему.
5. Розвиток поглядів на систему приголосних фонему сучасної української мови.
6. Класифікація приголосних фонему. Аналіз приголосних фонему у головних виявах.
7. Фонематична транскрипція.

Література

1. Бодуен де Куртене І.О. До питання про сонанти // Мовознавство.– 2002. – № 2. – С.64-68.
2. Волох О.Т. Сучасна українська літературна мова. – К.: Вища шк., 1986. – С.44-67.
3. Дорошенко С.І. Звуки чи фонемі вивчають учні? // Мовознавство. – 1990. – № 2. – С.46-49.
4. Жилко Ф.Т. Діалектні відмінності голосних фонем української мови // Укр. мова і літ. в шк. – 1960. - № 4.
5. Жилко Ф.Т. Діалектні відмінності приголосних фонем української мови // Укр. мова і літ. в шк. – 1961. - № 4.
6. Єрмоленко С.Я., Бирик С.П., Годор О.Г. Українська мова. Короткий тлумачний словник лінгвістичних термінів / За ред. С.Я.Єрмоленко. – К.: Либідь, 2001. – 224 с.
7. Карпенко Ю.О. Фонетика і фонологія сучасної української літературної мови. – Одеса: Чорномор'я, 1996. – С.58-81.
8. Коструба П. Основні поняття фонології // Укр. мова і літ. в шк. –1965. – № 7. – С.21-25.
9. Коструба П. Фонетика сучасної української літературної мови. – Ч.1. – Львів, 1963. – С.37-74.
10. Огієнко І. Про українські приголосні // Мовознавство. – 1990. – № 1. – С.67-70.
11. Сучасна українська літературна мова / За заг. ред. І.К.Білодіда. – К.: Вища шк., 1969. – С.218-261.
12. Сучасна українська літературна мова / За ред. А.П.Грищенка. – К.: Вища шк., 1997. – С.27-50.
13. Сучасна українська літературна мова / За ред. М.Я.Плющ. - -: Вища шк., 1994. – С.44-62.
14. Тоцька Н.І. Сучасна українська літературна мова. – К.: Вища шк., 1981. – С.43-66.

Ключові поняття: фонологія, система, фонема, алофон (варіант, відтінок), фонематична транскрипція.

Питання для самоперевірки

1. Що являє собою система?
2. За якими принципами класифікуються фонемі?
3. Як можна встановити фонематичність звука?
4. Охарактеризуйте головні вияви і варіанти голосних фонем.
5. Проаналізуйте приголосні фонемі у головних виявах і варіантах..
6. Вкажіть на особливості фонематичної транскрипції. Чим вона відрізняється від фонетичної?

Законспектувати

1. Бодуен де Куртене І.О. До питання про сонанти // Мовознавство.– 2002. – № 2. – С.64-68.
2. Коструба П. Основні поняття фонології // Укр. мова і літ. в шк. –1965. – № 7. – С.21-25.
3. Огієнко І. Про українські приголосні // Мовознавство. – 1990. – № 1. – С.67-70.

Завдання

1. Тоцька Н.І. Сучасна українська літературна мова: Завдання і вправи. – К.: Вища шк., 1995. – Вправа 36, 37, 40, 43, 46, 52 (письмово).
2. За Словником лінгвістичних термінів витлумачте значення ключових понять до теми (письмово).
3. Напишіть реферат на тему “Розвиток поглядів на систему фонем сучасної української літературної мови”

Тема 3

Чергування голосних фонем у сучасній українській літературній мові (2 год).

План

1. Найдавніші чергування голосних.
2. Чергування |О|, |Е| з |І| :
 - а) історична довідка про виникнення цього чергування;
 - б) чергування |О|, |Е| з |І| при словозміні;
 - в) чергування |О|, |Е| з |І| при словотворенні;
 - г) відхилення в чергуванні цих фонем.
3. Чергування |О|, |Е| з нульовою фонемою.
4. Чергування |О| з |Е| після шиплячих та j :
 - а) історична довідка;
 - б) закономірність цього чергування в сучасній українській мові;
 - в) випадки порушення правил вживання О, Е після шиплячих та j.
5. Чергування |И| з |О| у фонемосполученнях |РИ|, |ЛИ|, |РО|, |ЛО|

Література

1. Волох О.Т. Сучасна українська літературна мова. – К.: Вища шк., 1986. – С.77-89.
2. Залеський А.М. З історії українського вокалізму // Мовознавство. – 1968. – № 5. – С.25-33.
3. Сучасна українська літературна мова / За ред. І.К.Білодіда. – К.: Вища шк., 1969. – С.261-284.
4. Сучасна українська літературна мова / За ред. А.П.Грищенка. – К.: Вища шк., 1997. – С.52-70.
5. Сучасна українська літературна мова / За ред. М.Я.Плющ. – Вища шк., 1994. – С.63-82.
6. Тоцька Н.І. Сучасна українська літературна мова. – К.: Вища шк., 1981. – С.117-126.
7. Український правопис: 4 вид. – К.: Наук. думка, 1993. – С.9-14, 19-20.
8. Шкурятяна Н.Г. Про чергування голосних // Укр. мова і літ. в шк. – 1979. – № 2. – С.60-85.
9. Шкурятяна Н.Г. Рука – ручка – на руці, нога – ніжка – на носі // Укр. мова і літ в шк. – 1979. – № 3. – С.62-65.

Питання для самоперевірки

1. Які чергування голосних вважають найдавнішими?
2. З якими фонетичними процесами пов'язують чергування голосних пізнішого періоду?
3. За якої умови можливі чергування |О|, |Е| з |І| ?
4. Які є відхилення у чергуванні |О|, |Е| з |І| ? З чим вони пов'язані?
5. Сформулюйте основне правило чергування |О|, |Е| з |І|.
6. Які склади називають новоутвореними закритими?
7. Що являють собою чергування |О|, |Е| з нульовою фонемою?
8. Які |О|, |Е| називають давніми, а які – новими?
9. Які |О|, |Е| називають випадними, а які вставними?
10. Вкажіть на особливості чергувань |О| з |Е| після шиплячих та j.
11. Які є випадки порушення правил вживання |О|, |Е| після шиплячих та j?
12. Що Вам відомо про чергування |И| з |О| у фонемосполученнях |РИ|, |ЛИ|, |РО|, |ЛО|?

Законспектувати

1. Залеський А.М. З історії українського вокалізму // Мовознавство. – 1968. – № 5. – С.25-33.

Завдання

1. Тоцька Н.І. Сучасна українська літературна мова: Завдання і вправи. – К.: Вища

- шк., 1995. – Вправа 167, 168, 171, 173, 182 (письмово)
2. Із поетичних творів Т.Шевченка випишіть 10-15 реченнєвих конструкцій, у яких наявні чи можливі чергування голосних у словах.
 3. Випишіть ключові поняття до теми, за Словником лінгвістичних термінів поясніть їхнє значення.

Тема 4

Чергування приголосних фонем у сучасній українській літературній мові (2 год).

План

1. Чергування |Г|, |К|, |Х| - |Ж|, |Ч|, |Ш| - |З|, |Ц|, |С| як наслідок першої, другої та третьої перехідних палаталізацій.
2. Чергування |Д| - |ДЖ|, |Т| - |Ч|, |З| - |Ж|, |С| - |Ш|, |ЗД| - |ЖДЖ| тощо в дієслівних формах.
3. Чергування губних у сполученнях *губний + Л* та *губний + j*.
4. Зміна приголосних при творенні слів за допомогою суфіксів – *ськ(ий)*, - *ств(о)*, - *ин(а)*.

Література

1. Волох О.Т. Сучасна українська літературна мова. – К.: Вища шк., 1986. – С.89-92.
2. Сучасна українська літературна мова / За ред. І.К.Білодіда. – К.: Вища шк., 1969. – С.284-294.
3. Сучасна українська літературна мова / За ред. А.П.Грищенка. – К.: Вища шк., 1997. – С.52-70.
4. Сучасна українська літературна мова / За ред. М.Я.Плющ. – Вища шк., 1994. – С.63-82.
5. Тоцька Н.І. Сучасна українська літературна мова. – К.: Вища шк., 1981. – С.126-132.
6. Український правопис. – К.: Наук. думка, 2000. – С.19-20, 121-122.
7. Флаєр М. Четверта палаталізація задньоязикових приголосних в українській мові: північноукраїнські говори // Мовознавство. – 1992. – № 1. – С.3-10.
8. Шкуратяна Н.Г. Рука – ручка – на руці, нога – ніжка – на нозі // Укр. мова і літ в шк. – 1979. – № 3. – С.62-65.

Питання для самоперевірки

1. У чому полягає відмінність історичних чергувань від фонетичних (живих)?
2. З якими фонетичними процесами спільнослов'янської мови пов'язують історичні чергування приголосних?
3. Що являє собою перша перехідна палаталізація?
4. Яке перехідне пом'якшення приголосних називають другим?
5. Вкажіть на особливості третьої палаталізації.
6. Що Вам відомо про четверту палаталізацію задньоязикових?
7. Яка палаталізація називається йотовою?
8. Вкажіть на наслідки йотової палаталізації.
9. Яких змін зазнають приголосні при творенні слів за допомогою суфіксів – *ськ(ий)*, - *ств(о)*, - *ин(а)*?

Законспектувати

1. Флаєр М. Четверта палаталізація задньоязикових приголосних в українській мові: північноукраїнські говори // Мовознавство. – 1992. – № 1. – С.3-10.
2. Шкуратяна Н.Г. Рука – ручка – на руці, нога – ніжка – на нозі // Укр. мова і літ в шк. – 1979. – № 3. – С.62-65.

Завдання

1. Тоцька Н.І. Сучасна українська літературна мова: Завдання і вправи. – К.: Вища шк., 1995. – Вправа 183, 184 (письмово).
2. Доленко М.Т., Дацюк І.І., Кващук А.Г., Поповський В.Д. Сучасна українська мова: Зб. впр. – К.: Вища шк., 1989. – Впр.55, 56, 59.
3. Із будь-якого художнього твору сучасного письменника випишіть 10-15 реченевих конструкцій, у яких наявні чи можливі історичні чергування приголосних у словах. Поясніть причини виникнення вказаних чергувань.

ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ III

Тема 1

Графіка сучасної української літературної мови (2 год).

План

1. Графіка української мови. Поняття графеми. Український алфавіт, його друкована та писана форми. Інші знаки, що використовуються в українському алфавіті.
2. Співвідношення між літерами українського алфавіту і фонемами української літературної мови:
 - а) букви на позначення голосних фонем;
 - б) букви на позначення приголосних фонем.
3. Звукове значення літер Я, Ю, Є, Ї, Щ.
4. Способи позначення фонемі Й.
5. Позначення м'якості приголосних на письмі. Вживання м'якого знака.
6. Вживання апострофа.

Література

1. Білецький О. Про мову і мовознавство. – К.: АртЕк, 1997. – С.49-73.
2. Волох О.Т. Сучасна українська літературна мова. – К.: Вища шк., 1986. – С.109-130.
3. Ганич В.О., Олійник І.С. Словник лінгвістичних термінів. – К.: Вища шк., 1985.
4. Єрмоленко С.Я., Бирик С.П., Тодор О.Г. Українська мова. Короткий тлумачний словник лінгвістичних термінів / За ред. С.Я.Єрмоленко. – К.: Либідь, 2001.
5. Доленко М.Т. Графіка і орфографія сучасної української літературної мови // Укр. мова і літ. в шк. – 1970. - № 2.
6. Німчук В.В. Про графіку та правопис як елементи етнічної культури і історії // Мовознавство. – 1990. – № 1, 2, 3, 6.
7. Павленко Л. До джерел словесних скарбів. – К., 1997. – С.30-53.
8. Сучасна українська літературна мова / За заг. ред. І.К.Білодіда. – К.: Вища шк., 1969. – С. 402-417.
9. Сучасна українська літературна мова / За ред. А.П.Грищенка. – К.: Вища шк., 1997. – С.86-88.
10. Сучасна українська літературна мова / За ред. М.Я.Плющ. – Вища шк., 1994. – С.101-108.
11. Сучасна українська мова: Підручник / О.Д.Пономарів, В.В.Різун, Л.Ю.Шевченко та ін.; За ред. О.Д.Пономарева. – К.: Либідь, 1997. – С. 31-36.
12. Український правопис: – К.: Наук. думка, 2000. – С.3-6, 8-9, 17-18, 102-103.
13. Чак Є. Цей підступний апостроф (Бесіди про мову) // Українська мова і літ. в шк. – 1990. – № 2. – С. 67-69

Ключові поняття: графіка, алфавіт, графема, м'який знак, апостроф.

Питання для самоперевірки

1. Що вивчає графіка української мови? Які знаки використовуються в українській графіці?
2. Що таке графема?
3. Вкажіть, яке співвідношення між фонемами і літерами в українській мові?
4. Яке звукове значення мають літери **я, ю, є, ї, щ**?
5. Які Ви знаєте способи позначення фонем **й**?
6. Як позначається м'якість приголосних на письмі? Правила вживання м'якого знака.
7. Яку функцію виконує апостроф? Правила вживання апострофа.

Законспектувати

Чак Є. Цей підступний апостроф (Бесіди про мову) // Українська мова і літ. в шк. – 1990. – № 2. – С. 67-69.

Завдання:

1. Тоцька Н.І. Сучасна українська літературна мова: Завдання і вправи. – К.: Вища шк., 1995. – Вправа 371, 373, 375, 379 – 381 (письмово).
2. Напишіть творчу роботу на тему “У світі графіки”.

Тема 2

Орфографія української мови (2 год).

План

1. Співвідношення орфографії з графікою й орфоєпією.
2. Принципи української орфографії.
3. Поняття орфограми, різновиди орфограм.
4. Короткі відомості з історії української орфографії.
5. Сучасний український правопис.
6. «Проект» нового українського правопису.

Література

1. Ажнюк Б.М. Правопис і граматична інтерференція // Ажнюк Б.М. Мовна єдність нації: діаспора й Україна. – К., 1999. – С.382-402.
2. Блик О.П. Фонетика. Орфоєпія. Графіка. Орфографія. – К.: Рад. шк., 1988. – С.92-126.
3. Бурячок А.А. Орфографічний словник української мови. – К.: Наук. думка, 2002. – 464 с.
4. Волох О.Т. Сучасна українська літературна мова. – К.: Вища шк., 1986. – С.109-130.
5. Головащук С.І. Українське літературне слововживання: Слов.-довід. – К.:Вища шк., 1995. – 319 с.
6. Головащук С.І. Правописний словник. – К.: А.С.К., 1999. – 607 с.
7. Єрмоленко С.Я., Бирик С.П., Тодор О.Г. Українська мова. Короткий тлумачний словник лінгвістичних термінів / За ред. С.Я.Єрмоленко. – К.: Либідь, 2001. – 224 с.
8. Захарків О. Чи потребує реформи чинний Український правопис? // Мовні конфлікти і гармонізація суспільства: Матеріали наук. конференції. – К., 2002. – С.194-206.
9. Истрин В.А. Возникновение и развитие письма. – М.: Наука, 1965. – 599 с.

10. Німчук В.В. Проблеми українського правопису 20 – початку 21 ст. – Кам'янець-Подільський: Інформ.-вид. від. Кам'янець-Подільського держ. пед. ун-ту, 2002.
11. Огієнко І. Історія української літературної мови. – К.: Либідь, 1995. – С.228-244.
12. Олійник О., Кульчицька І. Цариця Орфографія: Навч. посібник. – К.: Хрещатик, 1994. – 104 с.
13. Орфографічний словник української мови / Уклад.: С.І.Головащук, М.М.Пешак, В.М.Русанівський, О.О.Тараненко. – К.: Довіра, 1999. – 989 с.
14. Русанівський В.М. Стосунок “Проекту” до реального українського правопису // Мовознавство. – 2002. – № 6. – С.92-98.
15. Сучасна українська літературна мова / За заг. ред. І.К.Білодіда. – К.: Вища шк., 1969. – С.402-417.
16. Сучасна українська літературна мова / За ред. А.П.Грищенка. – К.: Вища шк., 1997. – С.86-88.
17. Сучасна українська літературна мова / За ред. М.Я.Плющ. – Вища шк., 1994. – С.101-108.
18. Тоцька Н.І. Сучасна українська літературна мова. – К.: Вища шк., 1981. – С.159-180.
19. Український правопис: – К.: Наук. думка, 2000. – 236 с.
Український орфографічний словник / Уклад.: М.М.Пешак та ін. – К.: Довіра, 2002. – 1006 с.
20. Фаріон І. Правопис – корсет мови? Український правопис як культурно-політичний вибір. – Львів: Свічадо, 2004. – 117 с.
21. Черніга Р. Проблема запровадження змін до українського правопису як прояв мовного конфлікту // Мовні конфлікти і гармонізація суспільства: Матеріали наук. конференції. – К., 2002. – С.206-211.
22. Шевчук С.В. Разом, окремо, через дефіс: Слов.-довід. – К: А.С.К., 2003. – 416 с.
23. Ющук І.П. Практикум з правопису української мови: Навч. посіб. – К.: Освіта, 2000. – 254 с.

Ключові поняття: орфографія, орфоепія, графіка, орфограма.

Питання для самоперевірки

1. Що вивчає орфографія.
2. З'ясуйте співвідношення орфографії з графікою та орфоепією.
3. Які ви знаєте принципи української орфографії? Охарактеризуйте кожен із них.
4. Що таке орфограма? Які є різновиди орфограм?
5. Зробіть короткий огляд сучасного українського правопису.

Законспектувати

1. Захарків О. Чи потребує реформи чинний Український правопис? // Мовні конфлікти і гармонізація суспільства: Матеріали наук. конференції. – К., 2002. – С.194-206.
2. Русанівський В.М. Стосунок “Проекту” до реального українського правопису // Мовознавство. – 2002. – № 6. – С.92-98.
3. Паночко М. Літера “Г” в українській мові і укладання довідника слів з названою літерою // Другий міжнародний конгрес українців. Доповіді і повідомлення: Мовознавство. – Львів, 1993. – С.214-217.
4. Черніга Р. Проблема запровадження змін до українського правопису як прояв мовного конфлікту // Мовні конфлікти і гармонізація суспільства: Матеріали наук. конференції. – К., 2002. – С.206-211.

Завдання

1. Тоцька Н.І. Сучасна українська літературна мова: Завдання і вправи. – К.: Вища шк., 1995.– Вправа 394, 400, 401 (ч.1, 2), 412, 416, 420 (письмово); 413, 414 (усно).
2. Твір-роздум на тему: “Чи потрібен Україні новий правопис?”

6. ТЕМИ ЛАБОРАТОРНИХ ЗАНЯТЬ

ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ I

Тема 1

Фонетична транскрипція, її типи (2 год).

Мета: Поглибити у студентів знання про деталізовану та спрощену фонетичну транскрипцію, закріпити в них навички транскрибування тексту.

Готуючись до заняття, студенти повинні дати письмові відповіді на такі питання:

1. Фонетична транскрипція.
2. Призначення фонетичної транскрипції.
3. Вимоги до фонетичної транскрипції.
4. Типи фонетичної транскрипції.
5. Система знаків фонетичного алфавіту

Література

1. Волох О.Т. Сучасна українська літературна мова. – К.: Вища шк., 1986. – С.41-44.
2. Коструба А. Фонетика сучасної української літературної мови: Ч.1. – Львів, 1963. – С.90-96.
3. Сучасна українська літературна мова: Вступ. Фонетика / За ред. І.К.Білодіда. – К.: Рад. шк., 1969. – С.418-431.
4. Сучасна українська літературна мова / За ред. А.П.Гришенка. – К.: Вища шк., 1997. – С.24-27.
5. Сучасна українська літературна мова / За ред. М.Я.Плющ. – К.: Вища шк., 1994. – С.42- 43, 62-63

Завдання

1. Тоцька Н.І. Вправи з сучасної української літературної мови. – К.: Вища шк., 1969. (Опрацювати додатки на С. 132-136).
2. Тоцька Н.І. Сучасна українська літературна мова: Завдання і вправи. – К.: Вища шк., 1995. – Вправа 120, 123, 124 (1,2) (письмово).
3. Запишіть деталізованою та спрощеною фонетичною транскрипцією будь-який текст, дібраний самостійно із художньої літератури (15-20 речень).

ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ II

Тема 1

Фонематична транскрипція (2 год).

Мета: Поглибити знання студентів про фонематичну транскрипцію, закріпити в них навички транскрибування тексту.

Готуючись до заняття, студенти повинні дати письмові відповіді на такі питання:

1. Фонематична транскрипція.
2. Призначення фонематичної транскрипції.
3. Вимоги до фонематичної транскрипції.
4. Система знаків фонематичного алфавіту.
5. Особливості запису тексту фонематичною транскрипцією на основі принципів Московської та Ленінградської фонологічних шкіл.

Література

1. Волох О.Т. Сучасна українська літературна мова. – К.: Вища шк., 1986. – С.41-44.
2. Коструба А. Фонетика сучасної української літературної мови: Ч.1. – Львів, 1963. – С.86-89.
3. Сучасна українська літературна мова: Вступ. Фонетика / За ред. І.К.Білодіда. – К.: Рад. шк., 1969. – С.418-431.
4. Сучасна українська літературна мова / За ред. А.П.Грищенка. – К.: Вища шк., 1997. – С.24-27.
5. Сучасна українська літературна мова / За ред. М.Я.Плющ. – К.: Вища шк., 1994. – С.42-43, 62-63

Завдання

1. Тоцька Н.І. Вправи з сучасної української літературної мови. – К.: Вища шк., 1969. (Опрацюйте додатки на С. 132-136).
2. Тоцька Н.І. Сучасна українська літературна мова: Завдання і вправи. – К.: Вища шк., 1995. – Вправа 121, 124 (1,2,3) (письмово).
3. Запишіть фонематичною транскрипцією будь-який текст, дібраний самостійно із художньої літератури (15-20 речень) спочатку на основі принципів Московської фонологічної школи, а потім – Ленінградської.

7. ЗАВДАННЯ ДЛЯ САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ

ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ І

Тема 1.

Українська літературна мова – унормована та опрацьована форма загальнонародної мови (3 год).

План

1. Варіанти літературних мов.
2. Діалектна основа сучасної української літературної мови.
3. Основні ознаки літературної мови.
4. Форми існування літературної мови.
5. Мовна норма. Види норм.
6. Територіальні та соціальні діалекти.

Література

1. Волох О.Т. Сучасна українська літературна мова. – К.: Вища шк., 1986. – С.7-16.
2. Жовтобрюх М.А. Уніфікація норм української літературної мови і діалекти // Мовознавство. – 1979. – № 5. – С.9-12.
3. Матвіяс І.Г. Українська мова і її говори. – К.: Наук. думка, 1990. – 163 с.
4. Матвіяс І.Г. Варіанти літературних мов // Культура слова. – 1994. – Вип. 45. – С.3-9.
5. Матвіяс І.Г. Варіанти української літературної мови. – К., 1998. – 162 с.
6. Огієнко І. Історія української літературної мови. – К.: Либідь, 1995. – С.75-83.
7. Пилинський М.М. Поняття норми і культура мови // Мовознавство. – 1968. – №6. – С. 54-63
8. Пилинський М.М. Літературні норми: Типи та їх класифікація // Мовознавство. – 1974. – № 1. – С.11-23.
9. Плющ П.П. Зміст поняття “українська літературна мова” на різних етапах її розвитку // Укр. мова і літ. в шк. – 1965. – № 1. – С.8-16.
10. Пономарів О.Д. Стилїстика сучасної української мови. – К.: Либідь, 1993. – С.19-36, 109-112.
11. Український правопис / НАН України, Ін-т мовознавства ім.Потебні; Інститут української мови. – К.: Наук. думка, 2000. – 236 с.
12. Сучасна українська літературна мова / За заг. ред. І.К.Білодіда. – К.: Вища шк., 1969. – С.7-40.
13. Сучасна українська літературна мова / За ред. А.П.Грищенка. – К.: Вища шк., 1997. – С.3-10.
14. Сучасна українська літературна мова / За ред. М.Я.Плющ. – -: Вища шк., 1994. – С.8-9, 13-16.

Законспектувати

1. Жовтобрюх М.А. Уніфікація норм української літературної мови і діалекти // Мовознавство. – 1979. – № 5. – С.9-12.
2. Матвіяс І. Варіанти літературних мов // Культура слова. – 1994. – Вип. 45. – С.3-9 .
1. Пилинський М.М. Літературні норми: Типи та їх класифікація // Мовознавство. 1974. – № 1. – С.11-23.

4. Плющ П.П. Зміст поняття “українська літературна мова” на різних етапах її розвитку // Укр. мова і літ. в шк. – 1965. – № 1. – С.8-16.

Тема 2

Походження і розвиток української мови.

Місце української мови серед інших слов'янських (3 год).

План

1. Погляди вчених на проблему походження та становлення української мови.
2. Основні етапи розвитку української мови.
3. Місце української мови серед інших слов'янських мов.

Література

1. Булаховський Л.А. Питання походження української мови: Історичний коментар до української мови // Вибр. праці: В 5т. – К.: 1977. – Т. 2. – С.10-95.
2. Горбач О. Генеза української мови та її становище серед інших слов'янських // Історія української мови: Хрестоматія / Упорядники С.Я.Єрмоленко, А.К.Мойсієнко.– К.: Либідь, 1996. – С.206-225.
3. Іванишин В., Радевич-Винницький Я. Мова і нація. – Дрогобич: Відродження, 1994. – С.184-194.
4. Історія української мови. Хрестоматія / Упорядники С.Я.Єрмоленко, А.К.Мойсієнко. – К.: Либідь, 1996. – 288с.
5. Коломієць В.Т. Типологічні риси української літературної мови на фоні інших слов'янських // Мовознавство. – 1992. – № 5. – С.3-11.
6. Кримський А. Українська мова, звідкіля вона взялася і як розвивалася // Твори: У 5т. – К., 1973. – Т. 3. – С.252-282.
7. Лозко Г. Генеза української національної мови // Українське народознавство. – К.: Зодіак-ЕКО, 1995. – С.54-76.
8. Німчук В.В. Періодизація як напрямок дослідження генези та історії української мови // Мовознавство. – 1997. – № 6. – С. 3-15.
9. Огієнко І. Історія української літературної мови. – К.: Либідь, 1995. – 296 с.
10. Півторак Г.П. Діалектна ситуація в Київській Русі // Мовознавство. – 1993. – № 2. – С.6-12.
11. Півторак Г.П. Українці: звідки ми і наша мова. – К.: Наук. думка, 1993. – 199 с
12. Півторак Г.П. Походження українців, росіян, білорусів та їхніх мов: Міфи і правда про трьох братів слов'янських зі “спільної колиски”. – К.: Академія, 2001. – 152 с.
13. Русанівський В.М. Давньоруська мова: Міф чи реальність? //Мовознавство. – 1993. – № 2. – С. 3-6.
14. Сучасна українська літературна мова / За ред. А.П.Грищенка. – К.: Вища шк., 1997. – С.5-8.

15. Сучасна українська літературна мова / За ред. М.Я.Плющ. – К.: Вища шк., 1994. – С.4-7.
16. Царук О. Українська мова серед інших слов'янських: етнологічні та граматичні параметри: Монографія. – Дніпропетровськ: Наука і освіта, 1998. – 324 с.
17. Шевельов Ю. Чому общерусский язык, а не вітчоруська мова (З проблем східнослов'янської глтології // 2 Міжнародний конгрес україністів. – Львів, 1993. – С.54-66.

Законспектувати:

1. Кримський А. Українська мова, звідкіля вона взялася і як розвивалася // Твори:У 5т. – К., 1973. – Т. 3. – С.252-282.
2. Німчук В.В. Періодизація як напрямок дослідження генези та історії української мови // Мовознавство. – 1997. – № 6. – С. 3-15.
3. Півторак Г.П. Діалектна ситуація в Київській Русі // Мовознавство. – 1993. – № 2. – С.6-12.
4. Русанівський В.М. Давньоруська мова: Міф чи реальність? //Мовознавство. – 1993. – № 2. – С. 3-6

Тема 3

Функціональні стилі сучасної української літературної мови (4 год).

План

1. Стилєова диференціяція лексики української літературної мови.
2. Поняття про функціональний стиль.
3. Призначення та диференційні риси мовних стилів.
4. Офіційно-діловий стиль, його різновиди.
5. Науковий стиль, його різновиди.
6. Особливості стилю художньої літератури.
7. Основні різновиди публіцистичного стилю.
8. Розмовно-побутовий стиль.
9. Стиль конфесійної літератури.

Література

13. Арешенков Ю.О. Класифікація мовних стилів і вивчення стилістики у вищій та середній школі // Українська мова і література в школі. – 1993. – № 1. – С.43-46.
14. Ділова українська мова / за ред.. О.Д.Горбула. – К.: Знання, 2000. – С. 13-41.
3. Дзюбишина-Мельник Н. Ще один стиль української літературної мови // Культура слова. – 1994. – Вип. 45. – С.14-20.
4. Єрмоленко С.Я. Нариси з української словесності: (стилістика та культура мови). – К.:Довіра, 1999. – С.260-342.
5. Коваль А.П. Практична стилістика сучасної української мови. – К.: Вища шк., 1987. – С.5-13.
6. Коваль А.П. Ділове спілкування. – К.: Либідь, 1992. – С.97-172.
7. Кожина М.Н. Стилістика русского языка. – М.: Просвещение, 1983. – С.7-28, 163-214.
8. Культура української мови / За ред.. В.М.Русанівського. – К.: Либідь, 1990. –301 с.
9. Паламар Л.М., Кацавець Г.М. Мова ділових паперів. – К.: Либідь, 1993. – С. 12-13,

- 104-105, 112-113.
10. Пентилюк М.І. Культура мови і стилістика. – К.: Вежа, 1994. – С. 100-156.
 11. Пономарів О.Д. Стилiстика сучасної української мови. – К.: Либiдь, 1993. – С.5-19.
 12. Сучасна українська літературна мова: Стилiстика / за рiд. І.К.Білодiда. – К.: Вища шк., 1973. – 583 с.
 1. Сучасна українська літературна мова / За ред. М.Я.Плющ. – К.: Вища шк., 1994. – С.9-13.
 14. Чередниченко І.Г. Нариси з загальної стилістики сучасної української мови. – К.: Рад. шк., 1962. – С.42-85.

Законспектувати

1. Арешенков Ю.О. Класифікація мовних стилів і вивчення стилістики у вищій та середній школі // Українська мова і література в школі. – 1993. – № 1. – С.43-46.
2. Дзюбишина-Мельник Н. Ще один стиль української літературної мови // Культура слова. – 1994. – Вип. 45. – С.14-20.

Тема 4

Фонетика – наука про звукову будову мови (2 год).

План

1. Поняття про звукові одиниці сучасної української літературної мови, їх класифікація.
2. Фізичний, анатомо-фізіологічний, лінгвістичний аспекти вивчення звуків сучасної української літературної мови.
3. Фонетика як учення про акустичні та артикуляційні властивості звуків.
4. Звуки української мови з погляду їх слово розрізняювальної та форморозрізняювальної функцій.
5. Питання про співвідношення між фонетикою та фонологією.
6. Акустичні та соматичні методи дослідження звуків.
7. Теоретичне і практичне значення фонетики.
8. Зв'язок фонетики з іншими розділами науки про мову.

Література

1. Волох О.Т. Сучасна українська літературна мова. – К.: Вища шк., 1986. – С.28-36.
2. Коструба А. Фонетика сучасної української літературної мови. – Львів, 1963. – Ч.1. – С.28-36.
3. Левицький В.В., Комарницька Л.А. Конотативне і фонетичне значення слова // Мовознавство. – 1981. – № 3. – С.21-24.
4. Сербенська О.А. Культурологія мовленого слова: звуковий склад мови як феномен національної культури // Система і структура східнослов'янських мов: Міжкафедр. зб. наук. пр. / Нац. пед. ун-т ім. М.П. Драгоманова; Редкол.: Н.В. Артикуца (відп. ред.) та ін. – К., 1999. – С.34-38.
5. Сучасна українська літературна мова: Вступ. Фонетика / За ред. І.К.Білодiда. – К.: Рад. шк., 1969. – С.43-49.

6. Сучасна українська літературна мова / За ред. А.П.Грищенка. – К.: Вища шк., 1997. – С.11-17.
7. Сучасна українська літературна мова / За ред. М.Я.Плющ. – К.: Вища шк., 1994. – С.16-18.
8. Сучасна українська мова / За ред. О.Д.Пономарева. – К.: Либідь, 1997. – С.3-17.
9. Тоцька Н.І. Сучасна українська літературна мова. – К.: Вища шк., 1981. – С.3-12, 38-43.

Законспектувати

1. Левицький В.В., Комарницька Л.А. Конотативне і фонетичне значення слова // Мовознавство. – 1981. – № 3. – С.21-24.
2. Сербенська О.А. Культурологія мовленого слова: звуковий склад мови як феномен національної культури // Система і структура східнослов'янських мов: Міжкафедр. зб. наук. пр. / Нац. пед. ун-т ім. М.П. Драгоманова; Редкол.: Н.В. Артикуца (відп. ред.) та ін. – К., 1999. – С.34-38.

ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ II

Тема 1

Фонологічна інтерпретація звукових змін (4 год).

План

1. Особливості модифікацій і чергувань фонем.
2. Комбінаторні модифікації голосних фонем.
3. Позиційні модифікації голосних фонем.
4. Комбінаторні модифікації приголосних фонем.
5. Позиційні модифікації приголосних фонем.
6. Фонетичні та історичні чергування фонем, їх особливості.
7. Характеристика фонетичних чергувань приголосних:
 - а) чергування приголосних за дзвінкістю – глухістю;
 - б) чергування приголосних за місцем і способом творення;
 - в) чергування приголосних за твердістю – м'якістю;
 - г) чергування приголосних з фонемним нулем;
 - г) позиційні чергування голосних | у |, | і | з приголосними | в |, | й |.

Література

1. Волох О.Т. Сучасна українська літературна мова. – К.: Вища шк., 1986. – С.77-92.
2. Склярєнко В.Г. Наголошені вставні голосні в східнослов'янських мовах // Мовознавство. – 1980. – № 4. – С. 34-38.
3. Сучасна українська літературна мова / За ред. І.К.Білодіда. – К.: Вища шк., 1969. – С.261-294.
4. Сучасна українська літературна мова / За ред. А.П.Грищенка.– К.: Вища шк., 1997. – С.52-70.
5. Сучасна українська літературна мова / За ред. М.Я.Плющ. – Вища шк., 1994. – С.63-82.
6. Тоцька Н.І. Сучасна українська літературна мова. – К.:Вища шк., 1981. – С.96-132.
7. Український правопис. – К.: Наук. думка, 2000. – С.19-20, 121-122.
8. Флаєр М. Четверта палаталізація задньоязикових приголосних в українській мові:

- північноукраїнські говори // Мовознавство. – 1992. – № 1. – С.3-10.
9. Шкуратяна Н.Г. Про чергування голосних // Укр. мова і літ в шк. – 1979. – № 2. – С.60-65.
 10. Шкуратяна Н.Г. Рука – ручка – на руці, нога – ніжка – на нозі // Укр. мова і літ в шк. – 1979. – № 3. – С.62-65.

Законспектувати

1. Складенко В.Г. Наголошені вставні голосні в східнослов'янських мовах // Мовознавство. – 1980. – № 4. – С. 34-38.
2. Шкуратяна Н.Г. Про чергування голосних // Укр. мова і літ. в шк. – 1979. – № 2. – С.60-85.

ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ III

Тема 1

Склад і складоподіл в українській мові (3 год).

План

1. Особливості складу та складоподілу у сучасній українській літературній мові.
2. Закономірності складоподілу в сучасній українській мові.
3. Склад як явище фонетичне.
4. Склад як явище фонологічне.
5. Морфемне членування слова та складоподіл.
6. Орфографічний складоподіл.
7. Технічні правила переносу.

Література

1. Вишня Л.І. Вивчення складу у зв'язку з правилами переносу // Укр. мова і літ в шк. – 1979. – № 3. – С. 46-50.
2. Волох О.Т. Сучасна українська літературна мова. – К.: Вища шк., 1986. – С.92-98.
3. Коструба А. Фонетика сучасної української літературної мови: Ч.1. – Львів, 1963. С.30-36.
4. Міщенко Т.С. Вплив позиції складу на акустичні характеристики голосних // Мовознавство. – 1980. – № 2. – С. 31-36.
5. Плевако Н. До питання про складоподіл, морфологічну будову слова і правила переносу// Укр. мова і літ. в шк. – 1974. – № 1. – С. 78-80.
6. Плевако Н. Синтаксическое исследование структуры слога в украинском языке. Автореф.дис. ... канд.филол.наук. – Х, 1974.
7. Савченко І.Ф. Фонемний аналіз трифонемних словоформ. // Мовознавство. – 1967. – № 6. – С. 37-40.
8. Сеньків С.С. Закономірності сполучуваності двох приголосних фонем в інтервокальній позиції // Науковий вісник ВДУ. – Луцьк, 2002. – № 5. – С. 61-66.
9. Сеньків С.С. Дистрибуція приголосних фонем в українській мові: Автореф. дис. ... канд. філол. наук. – Львів, 2004. – 19 с.
10. Сучасна українська літературна мова / За ред. І.К.Білодіда. – К.: Рад.шк., 1969. – С.340-356.
11. Сучасна українська літературна мова / За ред. А.П.Грищенка. – К.: Вища шк., 1997. – С.71-74.

12. Сучасна українська літературна мова / За ред. М.Я.Плющ. – Вища шк., 1994. – С.17-21.
13. Таранец В.И. Энергетическая теория речи. – К.- Одесса: Вышш. шк., 1981.
14. Трійняк І.І. Склад і наголос // Укр. мова і літ. в шк. – 1965. – № 7. – С.44-49.
15. Українець Л. Ф. Дистрибутивна активність шумних приголосних у двокомпонентних сполуках // Українське мовознавство: Республік. міжвід. наук. зб. / Відп. ред. О.І Білодід. – К., 1991. – Вип. 18. – С. 6-13.
16. Український правопис. – К.: Наук. думка, 2000. – С.58-59.

Законспектувати

1. Міщенко Т.С. Вплив позиції складу на акустичні характеристики голосних // Мовознавство. – 1980. – № 2. – С. 31-36.
2. Плевако Н.Г. До питання про складоподіл, морфологічну будову слова і правила переносу// Укр. мова і літ. в шк. – 1974. – № 1. – С. 78-80.
3. Сеньків С.С. Закономірності сполучуваності двох приголосних фонем в інтервокальній позиції // Науковий вісник ВДУ. – Луцьк, 2002. – № 5. – С. 61-66.

Тема 2

Наголос та його роль у сучасній українській літературній мові (4 год).

План

1. Проблема дослідження наголосу в сучасній мовознавчій літературі.
2. Типи наголосу залежно від засобів виділення одиниць звучання.
3. Характер українського наголосу.
4. Функції наголосу.
5. Наголошування іменників.
6. Наголошування прикметників і займенників.
7. Наголошування числівників.
8. Наголошування дієслів.
9. Наголошування прислівників.
10. Наголошування службових частин мови.
11. Особливості наголошування складних слів.
12. Дублетні наголоси в сучасній українській літературній мові.
13. Локалізація наголосу і питання норми в сучасній українській мові.

Література

1. Варава Н.В. Наголошування складних слів // Культура слова: Республік. міжвід. зб. / Відп. ред. С.Я. Єрмоленко. – К., 1991. – Вип. 41. – С. 43-46.
2. Веселовська З.М. Дублетні наголоси в сучасній українській мові // Укр. мова і літ. в шк. – 1960. – № 2.
3. Винницький В.М. Акцентна дублетність і кодифікація // Мовознавство. – 1983. – № 6.
4. Винницький В.М. Наголос у сучасній українській мові. – К.: Рад.шк., 1984. – 159 с.
5. Винницький В.М. Деякі теоретичні питання акцентології // Мовознавство. – 2003. – № 5. – С. 14-25.
6. Вовк П.С. Теорія центрів і периферії фонологічної та акцентологічної систем: Навчальний посібник. – К.: ІЗМН, 1997.
7. Вовк П.С. Ядро опозиційного центру акцентологічної системи // Українська мова. – 2002. – № 1. – С. 52-62.
8. Ганич В.О., Олійник І.С. Словник лінгвістичних термінів. – К.: Вища шк., 1985.
9. Головащук С.І. Складні випадки наголошення: Словник-довідник. – К.: Либідь, 1995. – 192 с.
10. Головащук С.І. Словник наголосів. – К.: Наук. думка, 2003. – 320 с.

11. Мановицька А.Л. Наголос і його роль у мові // Укр. мова і літ. в шк. – 1980. – № 4. – С. 65-68.
12. Медушевський А.П. Складовий і словесний наголос української мови // Укр. мова і літ. в шк. – 1972. – № 9.
13. Орфоепічний словник / Уклад. М.І.Погрібний. – К.: Рад. шк., 1984. – 269 с.
14. Погрібний М.І. Словник наголосів української літературної мови. – К.: Рад. шк., 1964. – 639 с.
15. Пристай Б.Р. Подвійне наголошування в сучасній українській літературній мові // Укр. мова і літ. в шк. – 1992. – № 5/6. – С.41-42.
16. Скляренко В.Г. Акцентологічний закон Гірта // Мовознавство. – 1990. – № 5. – С. 11-16.
17. Сучасна українська літературна мова / За ред. І.К.Білодіда. – К.: Вища шк., 1969. – С.358-370.
18. Сучасна українська літературна мова / За ред. А.П.Грищенка. – К.: Вища шк., 1997. – С.74-77.
19. Сучасна українська літературна мова / За ред. М.Я.Плющ. – Вища шк., 1994. – С.83-85.
20. Українська літературна вимова і наголос: Словник-довідник. – К.: Наук. думка, 1973. – 724 с.
21. Франчук В.Ю. Праці О.О.Потебні з акцентології // Мовознавство. – 1971. – № 3. – С. 38-46.
22. Шевченко І.В. Автоматизована дистрибуція наголосів у словозмінній парадигмі української лексики // Мовознавство. – 2001. – № 5. – С.26-30.

Законспектувати

1. Винницький В.М. Акцентна дублетність і кодифікація // Мовознавство. – 1983. – № 6.
2. Винницький В.М. Деякі теоретичні питання акцентології // Мовознавство. – 2003. – № 5. – С. 14-25.
3. Вовк П.С. Ядро опозиційного центру акцентологічної системи // Українська мова. – 2002. – № 1. – С. 52-62.
4. Мановицька А.Л. Наголос і його роль у мові // Укр. мова і літ. в шк. – 1980. – № 3.
5. Скляренко В.Г. Акцентологічний закон Гірта // Мовознавство. – 1990. – № 5. – С. 11-16.
6. Франчук В.Ю. Праці О.О.Потебні з акцентології // Мовознавство. – 1971. – № 3. – С. 38-46.
7. Шевченко І.В. Автоматизована дистрибуція наголосів у словозмінній парадигмі української лексики // Мовознавство. – 2001. – № 5. – С.26-30.

Тема 3

Українська орфоепія (Згод).

План

1. Основа і принципи української літературної вимови.
2. Особливості вимови голосних звуків..
3. Специфіка вимови українських приголосних.
4. Особливості вимови слів іншомовного походження.
5. Випадки порушення орфоепічних норм.
6. Орфоепічні словники.

Література

1. Блик О.П. Фонетика. Орфоепія. Графіка. Орфографія. – К.: Рад. шк., 1988. – С.45-53.
2. Волох О.Т. Сучасна українська літературна мова. – К.: Вища шк., 1986. – С.103-109.
3. Головащук С.І. Складні випадки наголошення: Словник-довідник. – К.: Либідь, 1995. – 191 с.

4. Жовтобрюх М.А. Уніфікація норми української літературної мови і діалекти // Мовознавство. – 1979. – № 5. – С.9-12.
5. Жовтобрюх М.А. Основа і принципи української літературної вимови // Укр. мова і літ. в шк. – 1976. – № 6. – С. 63-75.
6. Орфоепічний словник / Уклад. М.І.Погрібний. – К.: Рад. шк., 1984. – 629 с.
7. Пархоменко О.М., Каранська М.У. Правильна вимова – ознака культури // Укр. мова і літ в шк. – 1963. – № 5. – С. 75-77.
8. Погрібний М.І. Словник наголосів української літературної мови. – К.: Рад. шк., 1959. – 602 с.
9. Помірко Р.С. Про фонетичні зміни у запозичених словах // Мовознавство. – 1980. – № 1. – С. 74-78.
10. Рожченко З.В. Реалізація потенцій фонологічної системи в іншомовних запозиченнях в українській мові // Українське мовознавство: Республік. міжвід. наук. зб. / Відп. ред. О.І. Білодід. –К., 1989. – Вип. 16. – С.118-123.
11. Скляренко В.Г. Акцентологічний закон Гірта // Мовознавство. – 1990. – № 5. – С. 11-16.
12. Сучасна українська літературна мова / За заг. ред. І.К.Білодіда. – К.: Вища шк., 1969. – С.370-401.
13. Сучасна українська літературна мова / За ред. А.П.Грищенка. – К.: Вища шк., 1997. – С.81-85.
14. Сучасна українська літературна мова / За ред. М.Я.Плющ. – К.: Вища шк., 1994. – С.83-101.
15. Сучасна українська літературна мова / За ред. О.Д.Пономарева. – К.: Либідь, 1997. – С.23-25.
16. Симоненкова Л.М. Вивчення фонетики і морфології в умовах місцевих говорів. – К.: Рад. шк., 1981. – С.10-27.
17. Тоцька Н.І. Сучасна українська літературна мова. – К.: Вища шк., 1981. – С.142-153.
18. Тоцька Н.І. Фонетика української мови та її вивчення в початкових класах. – К.: Рад. шк., 1976. – 176 с.
19. Українська літературна вимова і наголос: Словник-довідник. – К.: Наук. думка, 1973. – 724 с.
20. Цимбалюк Ю.В. Слова іншомовного походження, які своїм звуковим оформленням збігаються з українськими // Укр. мова і літ. в шк. – 1975. – № 1. – С.85-86.
21. Шкуратяна Н.Г., Біятенко Л.О. Вивчення вимовних і правописних особливостей слів іншомовного походження // Укр. мова і літ. в шк. – 1977. – № 4. – С.61-66.

Законспектувати

1. Жовтобрюх М.А. Основа і принципи української літературної вимови // Укр. мова і літ. в шк. – 1976. – № 6. – С. 63-75.
2. Помірко Р.С. Про фонетичні зміни у запозичених словах // Мовознавство. – 1980. – № 1. – С. 74-78.
3. Рожченко З.В. Реалізація потенцій фонологічної системи в іншомовних запозиченнях в українській мові // Українське мовознавство: Республік. міжвід. наук. зб. / Відп. ред. О.І. Білодід. –К., 1989. – Вип. 16. – С.118-123.
4. Цимбалюк Ю.В. Слова іншомовного походження, які своїм звуковим оформленням збігаються з українськими // Укр. мова і літ. в шк. – 1975. – № 1. – С.85-86.

Тема 4

Графіка української літературної мови (3 год).

План

1. З історії української графіки.

2. Графічні засоби.
3. Особливості транслітерації.
4. Неалфавітні графічні знаки.
5. Основні вимоги до алфавітного письма.
6. Вживання м'якого знака.
7. Вживання апострофа.

Література

1. Білецький О. Про мову і мовознавство. – К.: АртЕк, 1997. – С.49-73.
2. Волох О.Т. Сучасна українська літературна мова. – К.: Вища шк., 1986. – С.109-130.
3. Ганич В.О., Олійник І.С. Словник лінгвістичних термінів. – К.: Вища шк., 1985.
4. Єрмоленко С.Я., Бирик С.П., Тодор О.Г. Українська мова. Короткий тлумачний словник лінгвістичних термінів / За ред. С.Я.Єрмоленко. – К.: Либідь, 2001.
5. Доленко М.Т. Графіка і орфографія сучасної української літературної мови // Укр. мова і літ. в шк. – 1970. - № 2.
6. Німчук В.В. Про графіку та правопис як елементи етнічної культури і історії // Мовознавство. – 1990. – № 1, 2, 3, 6.
7. Павленко Л. До джерел словесних скарбів. – К., 1997. – С.30-53.
8. Сучасна українська літературна мова / За заг. ред. І.К.Білодіда. – К.: Вища шк., 1969. – С. 402-417.
9. Сучасна українська літературна мова / За ред. А.П.Грищенка. – К.: Вища шк., 1997. – С.86-88.
10. Сучасна українська літературна мова / За ред. М.Я.Плющ. – Вища шк., 1994. – С.101-108.
11. Сучасна українська мова: Підручник / О.Д.Пономарів, В.В.Різун, Л.Ю.Шевченко та ін.; За ред. О.Д.Пономарева. – К.: Либідь, 1997. – С. 31-36.
12. Український правопис: – К.: Наук. думка, 2000. – С.3-6, 8-9, 17-18, 102-103.
13. Чак Є. Цей підступний апостроф (Бесіди про мову) // Українська мова і літ. в шк. – 1990. – № 2. – С. 67-69

Законспектувати

1. Доленко М.Т. Графіка і орфографія сучасної української літературної мови // Укр. мова і літ. в шк. – 1970. - № 2.
2. Німчук В.В. Про графіку та правопис як елементи етнічної культури та історії // Мовознавство. – 1990. – № 1, 2, 3, 6.

Тема 5

Сучасний український правопис (5 год).

План

1. Правопис складних слів.
2. Правила вживання великої літери.
3. Правопис прізвищ.

4. Правопис географічних назв.
5. Загальний огляд правопису слів іншомовного походження.

Література

1. Андерш Й.Ф. Уживання великої літери у власних назвах (Спостереження над мовою сучасного нарису) // Культура слова: Республік. міжвід. зб. / Відп. ред. М.М. Пилинський. – К., 1981. – Вип. 21. – С.90-94.
2. Анніна І.О. Чи правильно пишемо наші прізвища? // Культура слова: Республік. міжвід. зб. / Відп. ред. М.М.Пилинський. – К., 1985. – Вип. 28. – С.90-92.
3. Бурячок А.А. Орфографічний словник української мови. – К.: Наук. думка, 2002. – 464 с.
4. Бурячок А.А. Що змінилося в “Українському правописі”? – К.: Наук. думка, 1997. – 52 с.
5. Гнатюк І.С. Про зміни в українському правописі // Укр. мова і літ в шк. – 1991. – № 8.
6. Головащук С.І. Українське літературне слововживання: Слов.-довід. – К.:Вища шк., 1995. – 319 с.
7. Головащук С.І. Правописний словник. – К.: А.С.К., 1999. – 607 с.
8. Єрмоленко С.Я., Бибик С.П., Годор О.Г. Українська мова. Короткий тлумачний словник лінгвістичних термінів / За ред. С.Я.Єрмоленко. – К.: Либідь, 2001. – 224 с.
9. Загнітко А.П. Семантика великої літери // Лінгвістичні студії: Вип.1. Зб. наук. праць / Укл.: Загнітко А.П. (наук. ред.) та ін. – Донецьк: ДонДУ, 1994. – С. 150-154.
10. Зубков М. Сучасний український правопис: Комплекс. довід. – Х.: Торсінг, 2002. – 208 с.
11. Івченко А. Новий орфографічний словник української мови. – Л.: Кальварія, 2002. – 532 с.
12. Навчальний правописний словник української мови / За заг. ред. проф. Д.Х.Баранника. – Х.: Око, 1997. – 416 с.
13. Орфографічний словник української мови / Уклад.: С.І.Головащук, М.М.Пещак, В.М.Русанівський, О.О.Тараненко. – К.: Довіра, 1999. – 989 с.
14. Паночко М. Літера “Г” в українській мові і укладання довідника слів з названою літерою // Другий міжнародний конгрес українців. Доповіді і повідомлення: Мовознавство. – Львів, 1993. – С.214-217.
15. Стоян Л.М. Українська мова: Посібник з орфографії та пунктуації. – К.: Наук. думка, 1998. – 96 с.
16. Український орфографічний словник / Уклад.: М.М.Пещак та ін. – К.: Довіра, 2002. – 1006 с.
17. Український правопис: – К.: Наук. думка, 2000. – 236 с.
18. Чак Є. Складні випадки правопису та слововживання. – К.: А.С.К., 1998. – 172 с.
19. Шевелева Л.А. Український правопис в таблицях. Правила, винятки, приклади, коментарі: Навч. посіб. – Х.: Світ дитинства, 1996. – 56 с.
20. Шевелева Л.А. Український правопис. Практикум: Навч. посіб. – Х.: Світ дитинства, 1998. – 224 с.
21. Шевчук С.В. Разом, окремо, через дефіс: Слов.-довід. – К: А.С.К.,2003. – 416 с.
22. Ющук І.П. Практикум з правопису української мови: Навч. посіб. – К.: Освіта, 2000. – 254 с.
23. Януш Я.В. Основні правила українського правопису: Навч. посіб. – К.: КНЕУ, 2000. – 68 с.

Законспектувати

1. Андерш Й.Ф. Уживання великої літери у власних назвах (Спостереження над мовою сучасного нарису) // Культура слова: Республік. міжвід. зб. / Відп. ред.

- М.М.Пилинський. – К., 1981. – Вип. 21. – С.90-94.
2. Анніна І.О. Чи правильно пишемо наші прізвиська? // Культура слова: Республік. міжвід. зб. / Відп. ред. М.М.Пилинський. – К., 1985. – Вип. 28. – С.90-92.
 3. Гнатюк І.С. Про зміни в українському правописі // Укр. мова і літ в шк. – 1991. – № 8.
 4. Загнітко А.П. Семантика великої літери // Лінгвістичні студії: Вип.1. Зб. наук. праць / Укл.: Загнітко А.П. (наук. ред.) та ін. – Донецьк: ДонДУ, 1994. – С. 150-154.

Тема 6

Інтонаційні засоби виразності (4 год).

План

1. Інтонація як фонетичний засіб вираження змістових та емоційних особливостей висловлення.
2. Інтонація як засіб мовної комунікації.
3. Компоненти інтонації.
4. Типи інтонаційних конструкцій в українській мові.
5. Фонологія фрази.

Література

1. Багмут А.Й. Інтонаційна будова простого розповідного речення в слов'янських мовах. – К.: Наук. думка, 1970.
2. Багмут А.Й. Типологія інтонації мовлення.– К.: Наук. думка, 1977.
3. Багмут А.Й. Інтонація як засіб мовної комунікації / А.Й.Багмут, І.В.Борисюк, Г.П. Олійник. – К.: Наук. думка, 1980. – 244 с.
4. Багмут А.Й. Семантика і інтонація в українській мові. – К.: Наук. думка, 1991. – 168 с.
5. Білодід І.К. Ритмомелодика // Мовознавство. – 1972.– № 2.
6. Борисюк І.В. Інтонація і культура мовлення //Укр. мова і літ. в шк. – 1978. – № 1. – С.32-38.
7. Борисюк І.В. Інтонація риторичного питання в сучасних українській і французькій мовах // Мовознавство. – 1968. – № 2. – С.35-42.
8. Бровченко Т.О. Інтонаційні засоби мовної експресивності // Мовознавство. – 1989. – № 2.– С. 49-55.
9. Булаховський Л.А. Наголос та інтонація форм середнього роду в слов'янських мовах // Мовознавство. – 1968. – № 2. – С.18-25.
10. Буяльський Б.А. Поезія усного слова. – К.: Рад. шк., 1990. – С.42-58, 63-82, 91-99.
11. Жученко Д.І. Про інтонаційну організацію вставлених конструкцій у розповідному реченні // Мовознавство. – 1973. – № 1.
12. Кадомцев О.Г. Інтонація як виразник комунікативної спрямованості висловлення // Мовознавство. – 1973. – № 1.
13. Олійник Г.П. Інтонація вибору у сучасній українській мові // Мовознавство. – 1972. – № 2.
14. Кучеренко Н.М. Значимість інтонаційних показників структури речення // Мовознавство. – 1979. – № 3. – С. 23-25.
15. Кучеренко Н.М. Пауза та її значення // Українська мова і літ. в шк. – 1978. – № 3. – С.36-39.
16. Плющ Н.П. Інтонація вставності в українській мові. – К.: Наук. думка, 1976. – 132 с.
17. Рожило Л.П. Робота над інтонацією під час вивчення безсполучникових складних речень // Укр. мова і літ в шк. – 1971. – № 10.
18. Сучасна українська літературна мова: Стилїстика / За ред. І.К.Білодіда – К.: Вища шк.,1973.
19. Тоцька Н.І. Сучасна українська літературна мова. – К.: Вища шк., 1981. – С.137-141.

Законспектувати

1. Кадомцев О.Г. Інтонація як виразник комунікативної спрямованості висловлення // Мовознавство. – 1973. – № 1.
2. Олійник Г.П. Інтонація вибору у сучасній українській мові // Мовознавство. – 1972. – № 2.
3. Кучеренко Н.М. Значимість інтонаційних показників структури речення // Мовознавство. – 1979. – № 3. – С. 23-25.
4. Кучеренко Н.М. Пауза та її значення // Українська мова і літ. в шк. – 1978. – № 3. – С.36-39.

Тема 7

Фонетична стилістика (3 год).

План

1. Книжний і розмовний стилі вимови.
2. Проблеми фоностилістики.
3. Евфонічність і засоби евфонізації української мови
4. Фонетичні засоби стилістики.

Література

1. Бровченко Т.О. Інтонаційні засоби мовної експресивності // Мовознавство. – 1989. – № 2. – С.49-55.
2. Ганич В.О., Олійник І.С. Словник лінгвістичних термінів. – К.: Вища шк., 1985.
3. Єрмоленко С.Я., Бирик С.П., Годор О.Г. Українська мова. Короткий тлумачний словник лінгвістичних термінів / За ред. С.Я.Єрмоленко. – К.: Либідь, 2001.
4. Єрмоленко С.Я. Нариси з української словесності: (стилістика та культура мови). – К.: Довіра, 1999. – С.7-342.
5. Коваль А.П. Практична стилістика сучасної української мови. – К.: Вища шк., 1987. – С.223-332.
6. Ковальов В.П. Вимовно-фонетичні виражальні засоби в українському художньому мовленні // Укр. мова і літ. в шк. – 1984. – № 11. – С.35-41.
7. Пентиліук М.І. Культура мови і стилістика. – К.: Вежа, 1994. – С. 152-170.
8. Пономарів О.Д. Стилiстика сучасної української мови. – К.: Либідь, 1993.
9. Сучасна українська літературна мова: Стилiстика / за рiд. I.К.Бiлодiда. – К.: Вища шк., 1973. – С.211-243.
10. Українець Л. Одзвінчення приголосних як елемент фонетичного моделювання евфонії українського слова // Збірник наук. пр. Полтав. держ.пед. ун-ту ім. В.Г. Короленка. Сер. Філолог. науки. – Полтава, 2004. – Вип. 1. – С.103-108.
11. Чабаненко В.А. Фонетична варіантність слова і мовна експресія // Мовознавство. – 1981. – № 5. – С.28-35.
12. Чеппель В.С. Про деякі поняття граматичної омофонії // Мовознавство. – 1970. – № 1. – С.11-18.
13. Чередниченко І.Г. Нариси з загальної стилістики сучасної української мови. – К.: Рад. шк., 1962. – С.125-216.

Законспектувати

1. Бровченко Т.О. Інтонаційні засоби мовної експресивності // Мовознавство. – 1989. – № 2. – С.49-55.
2. Ковальов В.П. Вимовно-фонетичні виражальні засоби в українському художньому мовленні // Укр. мова і літ. в шк. – 1984. – № 11. – С.35-41.
3. Українець Л. Одзвінчення приголосних як елемент фонетичного моделювання евфонії українського слова // Збірник наук. пр. Полтав. держ.пед. ун-ту ім. В.Г. Короленка. Сер. Філолог. науки. – Полтава, 2004. – Вип. 1. – С.103-108.
4. Чабаненко В.А. Фонетична варіантність слова і мовна експресія // Мовознавство. – 1981. – № 5. – С.28-35.

8. ІНДИВІДУАЛЬНІ ЗАВДАННЯ

ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ І

Тема 1

Українська мова – національна мова українського народу (2 год).

1. Виписати ключові поняття до теми, за Словником лінгвістичних термінів пояснити їхнє значення (письмово).
2. Написати реферат на тему «Звуковий склад мови – феномен національної культури».

Тема 2

Українська літературна мова – унормована та опрацьована форма загальнонародної мови (3 год).

1. Виписати ключові поняття до теми, за Словником лінгвістичних термінів пояснити їхнє значення (письмово).
2. Написати реферат на одну із запропонованих тем:
 - Літературна мова та діалект,
 - Культура мовлення вчителя-словесника,
 - Мовний портрет сучасного студента.

Тема 3

Походження і розвиток української мови.

Місце української мови серед інших слов'янських (3 год).

1. Вказати прізвища вчених, які займалися проблемами походження української мови, коротко охарактеризувати їхні найважливіші праці (письмово).
2. Написати реферат на одну із запропонованих тем:
 - Питання походження української мови в науковій лінгвістичній літературі,
 - Українська мова на тлі інших слов'янських.

Тема 4

Функціональні стилі сучасної української літературної мови (4 год).

1. Виписати ключові поняття до теми і з'ясувати значення кожного терміна (письмово).
2. Підібрати зразки художнього, наукового, публіцистичного, офіційно-ділового, розмовно-побутового стилю. З'ясуйте їхнє призначення та диференційні ознаки (письмово).

3. Вказати прізвища вчених, які займалися проблемами стилістики, охарактеризуйте їхні найважливіші праці (письмово).
4. Написати реферат на одну із запропонованих тем “Проблема вирізнення стилів у сучасному мовознавстві”, “Стиль – це людина”.

Тема 4

Фонетика – наука про звукову будову мови (2 год).

1. Виконати завдання:
 - Тоцька Н.І. Сучасна українська літературна мова: Завдання і вправи. – К.: Вища шк., 1995. – Вправа 1, 2. (письмово).
 - Скуратівський Л.В. Пізнавальні завдання з української мови. – К.: Рад. шк., 1987. – С. 54-55. – Завдання 1-8 (письмово).
2. Написати творчу роботу на тему: “У світі фонетики”.

ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ II

Тема 1

Фонологічна інтерпретація звукових змін (4 год)

1. Виконати завдання:
 - Тоцька Н.І. Сучасна українська літературна мова: Завдання і вправи. – К.: Вища шк., 1995 – Вправа 125, 128 (1, 2), 143, 147, 151, 154, 155, 156.
2. Виписати ключові поняття до теми, за Словником лінгвістичних термінів пояснити їхнє значення (письмово).
3. Написати реферат на одну із запропонованих тем “Чергування голосних сучасної української мови, його історичні передумови”, “Чергування приголосних сучасної української мови, його історичні передумови”.

ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ III

Тема 1

Склад і складоподіл в українській мові (3 год).

1. Виконати завдання:
 - Тоцька Н.І. Сучасна українська літературна мова: Завдання і вправи. – К.: Вища шк., 1995. – Вправи 189, 190, 191, 197, 198, 199, 200 (письмово).
2. Виписати ключові поняття до теми, пояснити їхні значення за Словником лінгвістичних термінів (письмово).
3. Написати реферат на тему “Проблема складу і складоподілу в сучасній лінгвістичній літературі”.

Тема 2

Наголос та його роль у сучасній українській літературній мові (2 год)

1. Виконати завдання:
 - Тоцька Н.І. Сучасна українська літературна мова: Завдання і вправи. – К.: Вища шк., 1995. – Вправи 207, 208, 209, 211 (письмово)
2. Виписати ключові поняття до теми, за Словником лінгвістичних термінів пояснити їхнє значення.
3. Написати реферат на одну із запропонованих тем “Аспекти дослідження наголосу в сучасному українському мовознавстві”, “Питання про складовий і словесний наголос у науковій літературі”.

Тема 3

Українська орфоепія (3 год)

1. Виконати завдання:
 - Тоцька Н.І. Сучасна українська літературна мова: Завдання і вправи. – К.: Вища шк., 1995.– Вправи 252, 253, 257, 263, 296, 308, 310, 311, 314, 315 (письмово)
2. Виписати ключові поняття до теми, за Словником лінгвістичних термінів пояснити їхнє значення.
3. Написати реферат на одну із запропонованих тем “Основа і принципи сучасної української орфоепії”, “Правильна вимова – ознака культури”.

Тема 4

Графіка сучасної української літературної мови (3 год).

1. Виконати завдання:
 - Тоцька Н.І. Сучасна українська літературна мова: Завдання і вправи. – К.: Вища шк., 1995. – Вправа 367, 368, 369, 370 – (письмово).
2. Виписати ключові поняття до теми, за Словником лінгвістичних термінів пояснити їхнє значення.
3. Написати реферат на тему “Історія української графіки”.

Тема 5

Орфографія сучасної української літературної мови (5 год).

1. Виконати завдання:
 - Тоцька Н.І. Сучасна українська літературна мова: Завдання і вправи. – К.: Вища шк., 1995. – Вправа 391, 392, 393 – (письмово).
2. Виписати ключові поняття до теми, за Словником лінгвістичних термінів пояснити їхнє значення.
3. Написати реферат на одну із запропонованих тем “Історія становлення українського правопису”, “Проблеми українського правопису 20 – початку 21 століття”, “Особливості правопису слів іншомовного походження
4. Виконати тестові завдання:
 1. Котрі складні слова написано правильно ?
1. Землетрус. 2. Семидесятиріччя. 3. Пів-яблука. 4. Пів-Луцька. 5. Лісо-степ.

6. Перкоти-поле. 7. Блок-система. 8. Кіловат-година. 9. Босоніж. 10. Трудодень.

2. Котрі складні слова написано правильно ?

1. Ясно-червоний. 2. Червоно-гарячий. 3. Великий-превеликий. 4. Давним-давно.
5. Кінець-кінцем. 6. Сама-самотою. 7. Година-дві. 8. Сільсько-господарський.
9. Купівля-продаж. 10. Людино-день.

3. Котрі складні слова написано правильно ?

1. Життєпис. 2. Честь-честю. 3. Горизвіт. 4. Народно-господарський.
5. Народнопоетичний. 6. Молочнобілий. 7. Безвісти. 8. Суспільно-політичний.
9. Військовозобов'язаний.

4. Котрі складні прикметники необхідно писати разом ?

1. М'ясо/молочний. 2. Народно/поетичний. 3. Національно/патріотичний. 4. Глухо/німий.
5. Ранньо/середньо/вічний. 6. Судно/плавний. 7. Судово/медичний. 8. Судно/підйомач.
9. Торф/черпальний. 10. Торф'яно/болотний.

5. Котрі складні прикметники потрібно писати через дефіс ?

1. Контрольно/вимірювальний. 2. Національно/самобутній. 3. Складально/друкарський.
4. Всесвітньо/історичний. 5. Народно/визвольний. 6. Механіко/математичний.
7. Складно/сурядний. 8. Скло/кристалічний. 9. Військово/полонений.
10. Давньо/верхньо/німецький.

6. Котрі складні іменники потрібно писати через дефіс ?

1. Пів/коло. 2. Пів/огірка. 3. Пів/яблука. 4. Пів/Європи. 5. Тепло/воз. 6. Вербо/ліз.
7. Блок/система. 8. Член/кореспондент. 9. Кіловат/година. 10. Екс/чемпіон.

7. Котрі складні прикметники потрібно писати разом ?

1. Скляно/дзеркальний. 2. Скло/кристалічний. 3. Ясно/барвний. 4. Ясно/червоний.
5. Вище/згаданий. 6. Нижче/підписаний. 7. Суспільно/корисний. 8. Суспільно/необхідний.
9. Плоско/опуклий. 10. Гіркувато/солоний.

8. Котрі складні прикметники потрібно писати через дефіс ?

1. Діаметрально/протилежний. 2. Первісно/общинний. 3. Науково/технічний.
4. Національно/специфічний. 5. Генерал/губернатор. 6. Соціал/демократичний. 7. Складно/
підрядний. 8. Історико/культурний. 9. Північно/західний. 10. Ясно/золотистий.

9. Котрі складні слова потрібно писати через дефіс ?

1. Казна/що. 2. Будь/який. 3. Хтозна/який. 4. Казна/з/ким. 5. Віч/на/віч. 6. Сам/на/сам.
7. Стрім/голов. 8. Само/собою. 9. Самодержавно/кріпосницький. 10. Сам/один.

10. Котрі складні іменники потрібно писати разом ?

1. Авто/страда. 2. Віце/президент. 3. Пів/огірка. 4. Напів/сон. 5. Пів/Європи.
6. Пів/ящика. 7. Щодоуху. 8. Сто/річчя. 9. Світло/водо/лікування. 10. Розтяг/стик.

11. Котрі складні сполучники потрібно писати разом ?

1. Про/те. 2. За/те. 3. Як/би. 4. Немов/би/то. 5. Ніби/то. 6. Наче/б. 7. Наче/б/то.
8. Коли/б/то. 9. Дарма/що. 10. Тому/то.

12. Котрі складні прислівники пишуться разом ?

1. Поза/горік. 2. У/тричі. 3. До/тепер. 4. На/добраніч. 5. В/горі. 6. В/гору. 7. До/щенту.
8. В/двоє. 9. На/двоє. 10. С/початку.

13. Котрі складні прислівники пишуться окремо ?

1. Аби/куди. 2. Ані/трохи. 3. Де/далі. 4. Що/найкраще. 5. До/побачення. 6. У/розсип.
7. У/середині. 8. На/силу. 9. На/весні. 10. На/відмінно.

14. Котрі складні прислівники пишуться через дефіс ?

1. По/братньому.
2. По/українськи.
3. По/двоє.
4. На/четверо.
5. По/третє.
6. Аби/то.
7. Казна/де.
8. Десь/інде.
9. Як/не/як.
10. Всього/на/всього.

15. Котрі складні прислівники пишуться окремо ?

1. На/пам'ять.
2. У/бік.
3. Як/раз.
4. В/нічию.
5. С/проста.
6. Над/силу.
7. На/зло.
8. До/останку.
9. Уві/сні.
10. У/стократ.

16. Котрі складні прислівники написано правильно ?

1. По-латині.
2. Десь-то.
3. Сяк-так.
4. Пліч-о-пліч.
5. По-перше.
6. По-одинці.
7. Заодно.
8. По троє.
9. Втрое.
10. Натрое.

17. Котрі складні прислівники написано правильно ?

1. До запитання.
2. З розгону.
3. На поруки.
4. На сором.
5. По батьківському.
6. По-козацькому.
7. По-соціалдемократичному.
8. На відмінно.
9. До лиця.
10. Стрімголов.

18. Котрі з поданих слів написано правильно ?

1. В'ячеслав.
2. Майя (народність).
3. Тъм'яний.
4. Торф'яний.
5. Зв'язок.
6. Верб'я.
7. Дит'ясла.
8. Пів-яблука.
9. Пів-Європи.
10. Пан'європейський.

19. Котрі з поданих прикметникових форм, що утворені від географічних назв, написано правильно ?

1. Парижський.
2. Рижський.
3. Кавказький.
4. Лодзький.
5. Калузький.
6. Люксембурзький.
7. Празький.
8. Острожський.
9. Сіракузький.

20. Котрі з поданих прикметникових форм, що утворені від географічних назв і назв народів, написано правильно ?

1. Владивостокський.
2. Калмицький.
3. Таджикицький.
4. Тюркський.
5. Меккський.
6. Узбецький.
7. Ніцький.
8. Овручський.
9. Казбецький.

21. Котрі з поданих прикметникових форм, що утворені від географічних назв і назв народів, написано правильно ?

1. Арзамаський.
2. Тунгузький.
3. Карабаський.
4. Волоський.
5. Сивашський.
6. Казахський.
7. Баскський.
8. Черкеський.
9. Чеський.

22. Котрі з поданих прикметникових форм, що утворені від географічних назв і назв народів, написані неправильно ?

1. Тунгуський.
2. Казбецький.
3. Коряцький.
4. Кременчукський.
5. Дамаський.
6. Бахмацький.
7. Галицький.
8. Паризький.
9. Сиракузький.

23. У котрих словосполученнях підкреслені слова пишуться з великої літери ?

1. К/королівство Бельгія.
2. Угорська Р/республіка.
3. Верховний С/суд США.
4. Збройні С/сили України.
5. Тимчасовий У/уряд.
6. Конституційний С/суд України.
7. К/кабінет Міністрів України.
8. Американська Ф/федерація праці.
9. Верховна Р/рада України.

24. Котрі складні слова написані правильно ?

1. Овочесховище.
2. Восьмидесятиріччя.
3. Пів-огірка.
4. Контр-адмірал.
5. Міні-футбол.
6. Вищезгаданий.
7. Нижче підписаний.
8. Суспільно корисний.
9. Суспільно-необхідний.

25. Котрі складні слова написано неправильно ?

1. Народно-визвольний.
2. Військово-морський.
3. Військово-зобов'язаний.
4. Гіркувато-солоний.
5. Червоно-гарячий.
6. Південно-східний.
7. Сільсько-господарський.
8. Загальноосвітній.
9. Льон-довгунець.

26. Котрі складні прислівники написано неправильно ?

1. На весні.
2. Допобачення.
3. Зпереляку.
4. Увісні.
5. Безугаву.
6. Безупину.
7. Раз-у-раз.
8. На останок.
9. До останку.

27. У котрих словосполученнях підкреслені слова пишуться з великої букви ?

1. П/президент України.
2. П/президент Сполучених Штатів Америки.
3. П/президент АН України.
4. К/кавказький хребет.
5. С/східноєвропейська рівнина.
6. П/проспект Дружби народів.
7. Н/набережна Лейтенанта Шмідта.
8. Великий В/віз (астрономічна назва).
9. С/стрийський парк.

28. У котрих словосполученнях всі підкреслені слова пишуться з великої букви ?

1. К/кабінет М/міністрів У/україни.
2. Н/ненецький А/автономний О/округ.
3. В/волинська О/оласть.
4. В/верховна Р/рада У/україни.
5. В/волинський Д/ержавний У/ніверситет І/імені Л/леси У/українки.
6. К/конституційний С/суд У/україни.
7. М/міністерство О/освіти У/україни.
8. М/міжнародна А/асоціація У/україністів.
9. Д/Демакратична П/партія У/україни.

29. Котрі слова написані правильно ?

1. Торф'яний.
2. Моркв'яний.
3. П'єдестал.
4. Монтеск'є.
5. Рив'єра.
6. Ак'яб.
7. Ад'ютант.
8. Св'ято.

30. У котрих словах пишеться знак м'якшення (ь) ?

1. Конферанс..є.
2. Рен..є.
3. Він..ї.
4. Бул..йон.
5. Він..єтка.
6. Мад..яр.
7. Н..юанс.
8. Кан..йон.
9. Севіл..я.

31. У котрих прізвищах на місці крапок пишеться літера е ?

1. Ал..ксандров.
2. Л..сков.
3. Б..стужев.
4. Б...лич.
5. Б..лінський.
6. Міцк..вич.
7. Л..рмонтов.
8. Д..ржавін.
9. Ст..панов.

32. У котрих прізвищах на місці крапок пишеться літера є ?

1. Ал..ксандров.
2. Л..сков.
3. Б..стужев.
4. Б...лич.
5. Б..лінський.
6. Р..лін.
7. Л..рмонтов.
8. М..стечкін.
9. Зв..рев.

33. У котрих прізвищах на місці крапок пишемо є у суфіксах -св, -сєв ?

1. Писар..в.
2. Медвед..в.
3. Андр..єв.
4. Веден..єв.
5. Плещ..єв.
6. Мендел..єв.
7. Тиміряз..в.
8. Горд..єв.
9. Муромц..в.

34. У котрих прізвищах на місці крапок пишемо и ?

1. Бел..ч.
2. Ч..ч..ков.
3. Ц..церон.
4. Ч..нгісхан.
5. Тиц..ан.
6. Гол..к.
7. Нов..ков.
8. Рад..щев.
9. Сметан..н.

35. У котрих особових іменах і географічних назвах на місці крапок пишемо и ?

1. Д..зель.
2. Ов..дій.
3. Л..сабон.
4. Д..дро.
5. Кр..т.
6. Мадр..д.
7. Австр..я.
8. Адд..с-Абеба.
9. С..ракузи.

36. У котрих особових іменах і географічних назвах на місці крапок пишемо і ?

1. С..рія.
2. Сард..нія.
3. Ват..кан.
4. Д..зель.
5. С..дней.
6. С..ц..лія.
7. Пак..стан.
8. Т..бет.
9. Росс..ні.

37. Котрі іншомовні слова написані правильно ?

1. Конвеєр.
2. Паранойя.
3. Секвойя.
4. Феєрверк.
5. Гавайї.
6. Фейєрбах.
7. Фойє.
8. Плеяда.
9. Савойя.

38. У котрих прізвищах на місці крапок пишеться літера є ?

1. Твердохл..бов.
2. П..шковський.
3. Б..стужев.
4. Б...лич.
5. Б..лінський.
6. Нас..дкін.
7. Стол..тов.
8. М..стечкін.
9. Зв..рев.

39. У котрих прізвищах на місці крапок пишемо літеру е ?

1. Писар..в.
2. Медвед..в.
3. Андр..єв.
4. Аракч..єв.
5. Плещ..єв.
6. Нехорош..в.
7. Тиміряз..в.
8. Горд..єв.
9. Мац..єв.

40. У котрих прізвищах на місці крапок пишемо **і** ?

1. Ж..оно.
2. Ч..ч..ков.
3. Ц..церон.
4. Ч..нгісхан.
5. Тиц..ан.
6. Мишк..н.
7. Нов..ков.
8. Рад..щев.
9. Сметан..н.

Тема 6

Інтенаційні засоби виразності (4 год).

1. Виконати завдання:
 - Тоцька Н.І. Сучасна українська літературна мова: Завдання і вправи. – К.: Вища шк., 1995. – Вправа 212, 213, 216, 217, 220 –222, 230, 231 (письмово), 233-242 (усно).
2. Виписати ключові поняття до теми, за Словником лінгвістичних термінів пояснити їхнє значення.
3. Написати реферат на одну із запропонованих тем “Інтенація і культура мовлення”, “Інтенація і комунікативна спрямованість висловлення”.

Тема 7

Фонетична стилістика (3 год).

1. Виконати завдання:
 - Тоцька Н.І. Сучасна українська літературна мова: Завдання і вправи. – К.: Вища шк., 1995. – Вправа 348, 350- 360 (письмово) 361-365 (усно).
2. Виписати ключові поняття до теми, за Словником лінгвістичних термінів поясніть їхнє значення.
3. Написати лінгвістичний твір на тему “Кожен звук промовляє до мене”.

9. ОЦІНЮВАННЯ

Модуль 1 (поточне тестування)														Модуль 2 (навч. проект)		Підсумк. тест		Сума					
Змістовий модуль I										Змістов. модуль II				Змістовий модуль III							12	30	100
21										14				23									
Г 1	Г 2	Г 3	Г 4	Г 5	Г 6	Г 7	Г 8	Г 9	Г 1	Г 2	Г 3	Г 1	Г 2	Г 3	Г 4	Г 5	Г 6	Г 7					
–	1	3	3	4	2	2	2	4	2	4	8	3	3	3	5	5	2	2					

